

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

XV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

rum Patronus viduæ occurrit: Pater orphanorū adolescentulū vocauit: vitæ largitor mortuum in vitam restituit, & orbatae matris lachrymas misericordiarum amator Deus repressit. Cum enim ad ciuitatis Nain portam Dominus appropinquasset, (vt dicit Euangelista) ecce efferebatur mortuus filius vnicus matris suæ. Mortuus egrediens ingredienti vitæ occurrit. Cumque flentem matrem ipse Dominus vidisset, misericordia illius commotus est, ei que dixit: Noli flere: mors enim, quæ te impugnavit, expugnata nunc est. Noli flere: nam inferna sedes coacta, filij tui animam à me repetitā restituet. Gaudebat quidem satanas, vt prædam deuoraturus: sed ingemiscet, vorticosus non factus. Et vt discas verum esse, quod promitto, reuerà filium tuum resurgentem adspicies. Tum dixit: Adolescens, tibi dico, surge. Et sedit, qui mortuus fuerat, & coepit loqui. Adolescens, inquit, tibi dico, surge. Sed curnam addidit, Tibi dico? Simplicius enim dicere poterat: qui mortuus es, surge. Eius rei causam hanc esse arbitror, quòd Saluatoris vox summam vim habens, & alios mortuos in vitam excitatura erat: propterea illud addidit, Tibi dico, vt gratiam suam huius adolescentis resurrectione circumscriberet. Hoc idem fecit & in Lazaro: non enim dixit: Qui mortuus es, veni foras: sed nomine mortuum vocans: Lazare, veni foras. Itaque id fecit, ne vox illius, qui vitæ author est, simpliciter pronunciata, multos mortuos excitaret. Sedit mortuus, et coepit loqui, illud nimirum: Nisi Dominus adiunxisset me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Item illud: Dominus eduxit me de lacu miserix & de luto fecis: & stetit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Hoc igitur & nos in tentationum fluctuationibus clamantes, canamus gloriam Patri, Filio & Spiritui sancto nunc & semper, & in æterna sæculorum secula, Amen.

Dominus
Iesus exci-
tat filium
eius.
Luc. 7.

Iohan. 11.

Psal. 93.
Psal. 39.

VITA ET MARTYRIUM SANCTÆ FEBRO-
NIAE VIRGINIS, PER THOMAIDEM SANCTIMONIA-
lem scripta. Habetur in Simeone Metaphraste.

VO tempore Diocletianus Romanis imperabat, accidit ^{15. Iunij} vt Anthimus Præses morbo laboraret, & in lecto iaceret. ^{Cap. 1.} Selenus igitur fratrem ad se accersitum, his verbis affatus est: Ego mi frater, ex rebus humanis excedo. itaque Lysimachum filium meum in manus tuas trado: cui quoniã Prospthori Senatorij hominis filiam vxorem dandam constituimus, velim post meum obitum nuptias quamprimū studeas perficere, & sis illi patris loco. Hac cum Præses fratri mandasset, post tres dies è viuis excessit. Imperator vero Diocletianus Lysimachum Anthimi filium, & Selenum eius patruum ad se accersit, & seorsum dixit Lysimacho: Ego, adolescens, patris tui amicitiam recordatus, in animo habui, post eius excessum te in eius locum Præsidentem constituere: sed quoniã fama quadam aures meæ personant, te Christianorum religione delictari, interea id facere distuli. Volo igitur te ad Orientis partes mittere, vt Christianorum religionem persequaris ac deleas: cumque ad nos reuersus fueris, tunc Præsidentem ages.

Hac cum Lysimachus audiisset, nihil Imperatori ausus est respondere: erat enim ^{Cap. 2.} ætate admodum iuuenili, annum agens serè vigesimum. Selenus verò eius patruus cum ad Imperatoris pedes procubisset: Supplex, inquit, immortalem maiestatem tuam oro, vt paucos dies Lysimacho concedas, vt nuptias celebrare possit: postea & ego vna cum illo abibo, & omnia sicut, qua diuina maiestas tua præcepit. Tunc Imperator: Prius ad Orientem profecti, Christianorum religionem extinguitis: cumque omnia rectè perfeceritis, huc reuersi, me quoque habebitis omne studium adhibentem ad conficiendas Lysimachij nuptias. Hac cum audiissent, non amplius ausi sunt Imperatori respondere. Acceptis igitur mandatis, & militibus multis, ad Orientem iter fecerunt. Lysimachus verò secum duxit virum quendam Primum nomine, ex eorum numero, qui Comites vocantur. Erat autem ille ex matris eius sorore genitus, quem & exercitui præesse voluit. Cum igitur venissent ad Orientem, & ad Mesopotamiam accessissent, in ea regione, quæ Palmyra dicitur, Christianos homines partim in ignem coniecerunt, partim gladio percusserunt. Erat enim Selenus ille admodum senex atque inhumanus, qui non solum hæc, quæ diximus, faciebat, verumetiam illorum <sup>Selenus a-
trox Chri-
cor.</sup>

stianorum corpora canibus escam proijci iubebat. Multus igitur terror propter Seleni durioris viri sauitiam atque atrocitatem totum terrarum orbem continebat.

Cap. 3. Nocte verò quadam Lyfimachus Comitum Primum ad se accersitum, his verbis affatus est: Honestissime vir Prime, tu nōsti, quod licet pater meus Græcorū superstitionem sequens, mortuus fuerit, tamen mater mea Christiano cultui dedita vitam egerit, & diem obierit: quæ quidem multum studium ac diligentiam adhibebat, ut Christianus fierem: sed ego propter Imperatoris & patris mei timorem, id facere adhuc non potui. Quinetiam matris meæ habeo mandata, ne quem Christianorum hominum interficerem, sed Christi amicus esse studerem. Nuncautem Christianos ipsos video sub hoc homine perditissimo Seleno patruo meo cruciatos impiè necari. Quamobrem animus meus illorum causa valde affligitur. Volo igitur, ut Christianorum incolumitati clam deinceps consulamus, priusquam à Seleno ipso pessimè omnes interficiantur. Hæc cum audisset Primus ille, neminem Christianorum comprehendere iubebat: sed illis, quos nouerat, & monasterijs etiam significabat, ut vastatoris Seleni manus aufugerent.

Cap. 4. Cùm verò adhuc in illis locis versarētur, volebant Sibapolim peruenire, quæ sita erat in finibus assyriorum, ac sub Romanorum ditone constituta. Erat autem in vrbe illa monasterium mulierum quinquaginta, quæ monastica vitæ studio seipsas exercebant. His præerat mulier quædam nomine Brienna, quæ magistrum habuerat Platonia, diaconatus officio ante se functam, cuius traditionem & canonicam ad finem usque optimè seruauit. Platonia autem canon talis fuerat. In die Parasceues nulli ex sororum numero licere opus aliquod facere, sed in sacello omnes conuenire. Itaque, modo psalmodiarum canendorum regulam exequabantur, modo Platonia librum tenens, literas diuino spiritu afflata, sororibus legebat usque ad horam tertiam. Post tertiam autem horam dabat librum in manus Briennæ, iubens ex eodem libro aliquid sororibus legere usque ad vesperam. Ita igitur & Brienna faciebat, tale ministerium obeundo. Cui duæ virgines adulescentes aderant, benè apud illam educate, & exercitationis monastica palæstram obeuntes: quarum vna Procla, altera Febronia nominabatur. Eratque Procla annos nata viginti quinque, Febronia verò viginti, quæ Briennæ erat nepotibus. Eadem pulchritudine & corporis statura erat valde insignis, & ad spectum valde hilaris, ita ut venustas in ore ipsius efflorescens, humano artificio depingi non posset.

Cap. 5. Porro erat Briennæ multa sollicitudo, quo pacto Febroniam intactam seruaret, illam forma tam egregia præditam videns. Cùm verò omnes sorores illæ ab vnius diei vespera usque ad sequentis vespertinam horam ieiunarent, iussit Febroniam post duorum dierum spatium comedere. Illa igitur cùm se tali corporis habitu præditam videret, tunc etiam neque panem, neque aquam ad satietatem usque sumentem. Ad hæc iussit paruum quoddam scamnum sibi componi, tribus cubitis longum, & vno palmo ac dimidio latum, in quo quiescebat, quoties dormiendi tempus aduenerat. Interdum & in solo nudo carnes suas reclinabat. Quoties verò à diabolo nocturnis cogitationibus tentabatur, exurgebat, & multis cum lachrymis Deo supplicabat, ut diabolus tentantem à se fugaret: & statim librum aperiens, diuinas literas laboriosè legebat. Cùm enim adulescens esset discendi cupida, tam multa didicit, ut tantum Febroniæ scientiæ studium Brienna valde admiraretur. In die igitur Parasceues omnibus sororibus illis ad eam sacram conuenientibus, iubebat Brienna Febroniam diuina eloquia sororibus legere. Quoniam verò mulieres nobiles in die Parasceues ad sacellum veniebant, & spirituali doctrina fruebantur, iussit Brienna Febroniam velocitè diuina eloquia recitare: hominis enim externi vel mulieris ad spectum, cuiusmodi esset, nunquam viderat.

Cap. 6. Febroniæ igitur doctrina usquequaque, per totam urbem, & pulcherrima ipsius forma, & mansuetudo, atque animi modestia celebrabatur. Quod cùm audiuisset Hieria senatorij generis mulier, miro quodam ardore inflammata, quærebat cum Febronia colloqui. Erat autem Hieria illa superstitionis Græcæ cultrix, & necdum ad baptismum venerat: quæ cùm vnà cum viro suo menses septem vixisset, vidua postea facta, reuersa est in suam patriam ad proprios parentes, quierè viuens. Erant autem & ipsi Græcæ superstitionis cultores. Venit igitur in monasterium, & per ianuam custodem, consilium suum Briennæ significauit. Exiit Brienna ad illam. Cumque Hieria ipsa ante Briennam sese prostrauisset, eam adorauit, & apprehendens eius pedes: Obtestor, inquit, te per eum, qui fecit caelum & terram, ne me abomineris, quæ Græcam superstitionem secuta sum, ob idque impurè me gessi, & ad hanc usque diem idolorum sui

Hieria gēti
lis cupit ad
fidem acce
dere.

fui ludibrium. Ne me prius sororis meæ Febroniæ doctrina atq; congressu. Per vos liceat mihi discere salutis viam, vt per eam incedam. Liceat inuenire, quæ Christianis parata sunt. Liberate me ab huius seculi & impuræ idolorum superstitionis vanitate, quoniam cogunt me parentes mei secundis nuptijs copulari: & sit mihi vita, Febroniæ consuetudo & doctrina: satis enim mihi est, præteriti temporis inscitia, tanquam pœna quadam, multatam fuisse.

Hæc cum diceret Hieria, & lachrymis pedes Briennæ adspargeret, ipsam in multâ misericordiam concitauit. Illi igitur Brienna: Quod ad Febroniã, inquit, pertinet, nouit Deus, quemadmodum cum duos annos ageret, ipsam in hoc monasterio in manus meas acceperim: & hodiè decem & octo anni sunt, ex quo in monasterio uiuit, neque viri alicuius, neque mulieris in mundo versantis formam adspexit: sed nec mundi figuram aliquam hucusq; vidit: quin etiam neque eius nutrix hæcenus ipsius adspæctum cernere potuit. Quauis enim lachrymans sæpè mihi supplicauerit, vt liceret cum ea colloqui, non tamen id assecuta est, nam ei hoc ego non concessi. Cum verò te eius videndi desiderio teneri intelligam, & Dei amantem esse cognoscam, ad eam deinceps te introritam, modò veste monastica induta fueris. Duxit igitur Brienna Hieriam ipsam ad Febroniã. Quam cum virgo Febronia monastica veste indutã vidisset, ad Hieria pedes se deiecit: existimabat enim peregrinam aliquam monachã à se videri. Vicissim igitur se amplexæ sunt, quas ambas iussit Brienna sedere, & Febroniã diuinã Scripturã libros legere. Eius autem lectione ac doctrina ita compuncta est Hieria, vt totam noctem in somnem simul transegerint: neque enim Febronia diceudo, neque Hieria audiendo defatigabatur. Tantum verò lachrymarum in terram effudit Hieria, vt totum solum eius lachrymis irrigatum fuerit. Diluculo autem vix Brienna potuit persuadere Hieria, vt illinc ad parentes suos rediret. Cum igitur se vicissim iterum amplexæ, lachrymarum plenæ fuissent, descendit Hieria in domum suam, & persuasit parentibus, vt ab inanibus paternæ traditionis moribus, & idolorum seruitute discederent, & Deum omnium Creatorem cognoscerent.

Febronia verò interrogauit Thomaidem, quæ secundas partes diaconatûs gereret. Quæso, domina mea & mater: Quanam est illa hospes & soror, quæ ita lachrymis perfusa erat, quasi aliã nunquã diuinis literas legi audierit. Tunc Thomais Febroniã respondit: An ignoras, quæ illa sit? Et videntem, inquit illa, peregrinam mulierem cognoscere poteram? Tum Thomais: Hæc est Hieria, senatorij generis scœmina. Et quare, inquit Febronia, mihi non significastis, ne ego tanquam cum sorore loquerer? At illa: Ita fieri iussit Brienna Præses. Illis diebus agrotauit Febronia vsque ad mortem, & in scamno illo suo iacebat.

Interim fama quædam ad urbem illam peruenit, Lysimachum & Selenum aduenire, vt Christianos cruciatibus multis affligerent. Omnes igitur Christiani, qui erant in ciuitate, clerici, laici & monachi, relictis rebus suis, aufugerunt, ita vt eius etiam vrbis Episcopus propter imminens terrorem se occultauerit. Cum hoc audiissent eius monasterij sorores, adierunt Briennam, & hæc ei dixerunt: Quidnam faciemus, cum feræ urbem hanc occupauerint, & omnes propter imminentes minas aufugerint? Quidnam, inquit Brienna, vobis placet? Tum illa: Iubeas, mater, nos latere paulisper, vt animas nostras nos etiam seruemus. Ad hæc Brienna: Nondum, inquit, bellum vidistis, & de fuga cogitatis? Nondum palestra præstò est, & statim vos victas ostenditis? Nolite, quæso, filia, ita facere: nolite, quæso, sed resistamus, & certemus, ac moriamur pro eo, qd pro nobis mortuus est, vt & cum illo viuamus. Hæc cum sorores audiissent, continuerunt.

Die autem crastino vna quædam è sororibus, nomine Aetheria, dixit: Scio ego, quòd Febroniæ causa non permittit nos Brienna hinc secedere. Forrasse propter hanc Febroniã nos omnes perire vult. Sed ecce ego dico vobis, vt illam adeamus: ipsa enim pro omnibus dicam, quod docet. Cum hæc audiissent sorores, aliæ paruerunt Aetheria, aliæ contradixerunt, eius consilium condemnantes. Cumque multa dissensio inter eas per aliquot horas fuisset, postremò omnes concordēs adierunt Briennam, vt scirent, quod consilium illis daret. Postea verò quàm venerunt illa, & Brienna consilium Aetheria cognouit, intuens in illam: Quidnam, inquit, vis, soror Aetheria? Quæ respondit: Vt iubeas nos occultari, & imminens furorem aufugere: non enim meliores sumus clero & Episcopo. Oportet te illud cogitare, inter nos adolescentulas quasdam esse, quibus cauendum est, ne aliquo modo comprehendantur à militibus, & corrupta corporis virginitate, exercitationis monastica mercedem amittant.

Cap. 7.

Nota tot annis Febronia nec viri nec scœminæ formam vidisse.

Hieria ei loquens, mirè compungitur.

Cap. 8.

Cap. 9. Christiani fugiunt et morci in piji Seleni.

Cap. 10.

Eriã adolescentulas virgines patres antiqui in monasterijs ponbant.

amittant. Illud etiam timendum, ne nos tormentorum angustias sustinere non valeamus, demonum cultrices effectæ, animarum nostrarum iacturam faciamus. Si placet igitur, iubeas nos auferre, & Febroniam nobiscum ducere.

Cap. 11.

His auditis, dixit Febronia: Viuit Christus meus, cui despo sata sum, cui animam meam dedicaui, quod non egrediar è loco isto: sed hinc moriar, & hinc sepeliar. Tum Brienna ad Aetheriam conuersa: Tu, inquit, videto quid agas: ego innocens de hac re futura sum. Deinceps dixit & alijs sororibus: Vnaquæq; vestrum nouit, quid sibi expediat: quicquid igitur vult, illud eligat. Tunc omnes sorores illam metu impulsæ, salutem dixerunt Briennæ & Febroniam, multisque lachrymis & gemitibus sua pectora percussentes, è monasterio egressæ sunt. Procla verò Febronia condiscipula, eius collum amplectens, ipsam deosculabatur, clamans & orans vt pro illa Deum precaretur. At Febronia manu ipsam apprehendens, non permittebat è monasterio egredi, dicens: Metuas Deum, Procla soror. Saltem tu nos non derelinquas, (An non vides me agrotare?) ne forte moriar, & Brienna nõ possit me in sepulcrum demittere. Maneas igitur hic, vt funus meum cures. Tunc Procla respondit: Non derelinquam te, soror mea, vt iubes. En, inquit Febronia, coram Deo mihi pollicita es, quod me non derelinquas. Verspere autem Procla illa, mutato consilio, discessit è monasterio.

Cap. 12.

Brienna igitur cum monasterium illud propter imminentes angustias sororibus destitutū vidisset, ingressa est in ædem sacram, & in solum se abiecit, vlulans & lamentis Deum implorans. Thomais verò, quæ secundas partes post Briennam gerebat, assidens illi, eamque rogans: Desine, inquit, mater mea, flere: potens est enim Deus nosster cum angustijs & tentatione facere, vt felicem euentum habeamus, & tentationes ferre possimus. Quisnam credidit Domino, & vnquam confusus est? Quis vnquam permansit in timore illius, & ipse eum contempsit? Ita profectò, inquit Brienna, res se habet: sed quid faciam Febroniam? Vbinam ipsam occultem, aut seruam? Quibus oculis adspicere poterò, illam à barbaris captiuam duci? Ad hæc Thomais: Num oblita es eorum, quæ tibi dixi? Qui potest homines mortuos excitare, ille idem & Febroniam corroborabit, & seruare poterit. Itaque mater mea, quæso, animum confirmes, & sententiam mutes: desistensque, à gemitibus & lamentis, veni, vt Febroniam confirmemus, eò quod ipsa morbo afflicta decumbit.

Cap. 13.

Cum igitur ad scamnum venissent, in quo Febronia decumbebat, statim Brienna grauem vlulatum emisit: & cum faciem in sua genua deiecisset, lachrymis perfundebatur. Cum verò in ipsam Febronia intueretur, ad Thomaidem orationem dirigens: Quæso, inquit, mater, quisnam vlulatus fuit Briennæ? Audiui enim ipsam & paulò antè, cū adhuc esset in æde sacra, clamores magnos emittere. Tui causa, inquit Thomais, gemitum & lamentationes emittit: arumnas enim prauider, quæ à Tyrannis nobis inferendæ sunt, propterea quod tu adolescens, & pulchritudine valde insignis es. Tã Febronia: Rogo vos, vt pro me ancilla vestra Deum oretis: potens est enim ipse respicere humilitatem meam, & me infirmam corroborare, mihiq; patientiam concedere, vt omnibus seruis suis, qui verè ipsam dilexerunt. Ad hæc Thomais: Filia, inquit, mea Febronia, en tempus certaminis præstò est. Igitur si à militibus comprehensa fuerimus, nos quidem vt ætate prouecta, breui tempore à Tyrannis interficiemur: te verò, vt adolescentem & pulchritudine insignem, detinebunt. Ergo si te blanditijs allicient, nequaquam illis obtemperes. Quod si auro vel argèto, veste aut delicatis cibis te demulcere studebunt, vide, filia, ne illis credas, ne præteritorum laborum mercedem perdas, neve demonibus & idolis ludibrio sis. Nihil virginitate præstantius. Multa enim est ipsius merces: & præmium virginitatis sponsum immortalis est, qui & immortalitatem his præbet, qui cum exoptant. Da operam, Febronia, vt illum videas, cui & animam tuam dedicasti. Vide, filia mea, ne reprobes eius pignus, & conueta fragas, quibus cum Christo ipso coniuncta es. Terribilis enim est dies ille, cum desiderit in solio gloriae suæ Iudex ipse, à quo vnusquisque recipiet secundum opera sua.

Virginitatis præstantia & præmium.

Cap. 14.

Hæc cum audiuisset Febronia, confirmabatur, & fortiter ac generosè contra diaboli spiritus seipsam præparabat: & respondens Thomaidi: Benè, inquit, fecisti, domina mea, quod seruam tuam confirmans, animam meam alacriorem effecisti. At si fugiendi certaminis propositum habuissem, & ego cum sororibus ipsis exire, & me ipsam occultare poteram. Sed quoniam illum desidero, cui & animam meam dedicaui, studeo ad ipsum accedere, si quidè dignam me faciet, q̄ pro nomine ipsius certem & moriar. Hæc cum audisset Brienna, cepit & ipsa dicere: Filia mea Febronia, memoria repetas, quæ admodum doctrinam meam assècuta es. Recordare, quemadmodum & aliorum magistra

gistra fueris. Recordare, quod te secundum iam annum agentem in manus meas à nu-
trice tua acceperim, & ad hanc diem nemo faciem tuam vidit. Feci, vt cum mundi-
huius mulieribus non versareris. En, vt hæc tunc te custodiui immaculatam. Nunc
autem quid faciam tibi, filia mea? Oro, ne senectutem Briennæ de honeste, ne laborē
spiritualis matris tuæ inanem efficias. Memoria repetas, certatores illos, qui ante te
fortiter & gloriosè martyrium passi sunt, victoria coronam ab illo cælesti certami-
num Præside percipisse. Non viros solum, sed etiam mulieres recordare, Libiam &
Leonidem sorores illas duas, quæ martyrium gloriosè pertulerunt: è quibus Libia i-
psa gladio percussa, capite priuata est. Leonis verò in ignem coniecta fuit. Recordare
quemadmodum puella Eutropia, duodecim annos nata, martyrium sustinuerit. An
non semper Eutropiæ obedientem animum, & eius tolerantiam ac patientiam admi-
raris, cum eam Iudex ipse vinculis exolutam, sagittis peti iussit, vt præ metu fugeret?
Sed illa matrem ita sibi dicentem audiens: Filia mea Eutropia, vide ne fugias: manus
sibi post terga deuinxit, & sagittis percussa in solum cecidit, & statim spiritum emisit,
& matris præceptum non violauit. Nonne puellæ huius patientiam tu semper admi-
rata es? Et illa quid puella erat, omnium literarum rudis atq; ignara: tu verò et alia-
rum magistra existis.

Febronia à
tenceris opti-
mè instituta.

Libia &
Leonis
martyres.

Item Eutro-
pia duoden-
nis.

Cum hæc & his plura dicerentur, nox præterijt, & dies illuxit. Post ortum autem So-
lis, tumultus & clamor ab his, qui urbem illam incolebant, emittebatur, cum Lyfima-
chus & Selenus eò venissent. Vt igitur Christiani multi à militibus capti, & in carce-
rem coniecti fuerunt, quidam ex Græcorum numero ad Selenum de monasterio illo
significârunt. Ille autem statim misit in monasterium milites. Qui cum illud circun-
dedissent, & portas securibus perfregissent, facto impetu in monasterium irruerunt,
& statim Briennam comprehensam gladio interficere voluerunt. Sed Febronia,
cum periculum imminere vidisset, se ad militum pedes abiciens, dixit: Obtestor vos
per Deum cælestem, me me prius de medio tollite, ne dominam meam morientem
videam. Dum hæc Febronia diceret, Comes ille, qui Primus vocabatur, superuenit,
indignatusque aduersus milites, eos è monasterio expulit, & Briennam alloquens: V-
binam, inquit, sunt alia, quæ in monasterio isto erant? Illa verò respondit: Præ metu
omnes secesserunt. Vtinam, inquit Primus, & vos secessissetis. & adiunxit, Liceat vo-
bis saluas abire, quocunq; volueritis. Mox secum milites abducens, è monasterio di-
cessit. Cumque ad prætorium venisset, adiit Lyfimachum. Cui Lyfimachus dixit:
Verane audiuimus de monasterio illo? Vera, inquit Primus. Cumque illum seorsum
duxisset, hæc addidit: Omnes, quæ erant in monasterio illo, fugæ se dederunt, neque
inuenimus, nisi duas verulas, & vnâ adolescentem mulierem. Mirum autem quid-
dam & peregrinum tibi significare possum, quod vidi in monasterio. Illam profectò
adolescentem vidi eiusmodi formam habentem, qualem hæc tunc nullam inter mu-
lieres adspexi. Scit Deus verum esse, quod dico. Vidi insuper adolescentem illam iacē-
tem in quodam scamno, & mente percussus fui. Quod nisi paupercula & inops foret,
dignam certè iudicarem, quam dominus meus vxorem duceret. Ad hæc Lyfimachus:
Si mandata, inquit, habeo matris meæ, ne Christianorum sanguinè effundam, sed illo-
rum amicus potius sim, quomodo potero Christi sponsis insidiari? Minimè certè id
faciâ. Sed quæso, illas accipias, & è monasterio educas, earumque sis conseruator, ne
in patrum mei Seleni crudelis incidant manus.

Cap. 15.

Milites irru-
punt in mo-
nasterium.

Nota Lyfi-
machi Chri-
stiano ho-
mine dignâ
vocem.

Cap. 16.

Tunc vnus quidam è numero pessimorum militum, qui ex monasterio venerant,
cum nonnulla ex his verbis fortè audisset, cucurrit ad Selenum, eique significauit, in-
uentam fuisse adolescentem quandam in illius vrbs monasterio forma valdè infig-
nem, de cuius matrimonio Primum Comitem cum Lyfimacho agere. Audiuit hæc
Selenus, & furore concitatus, misit custodes in monasterium, qui eas mulieres serua-
rent, ne fugam arriperent: & statim iussit præcones per urbem edicere, crastino die Fe-
broniam productum iri. Cum hæc audiissent eius vrbs & finitima regionis homi-
nes, magna virorum & mulierum turba ad spectandum Febroniæ certamen cõfluxit.
Postea verò, quàm dies illuxit, venerunt milites ad monasterium, & ingressi, à scam-
no illo Febroniam abtulerunt, & ferreis vinculis collo adolescentis adstricto, è mo-
nasterio pertraxerunt. At Brienna & Thomais Febroniam complexæ, lamentabili
voce clamantes, precabantur milites, vt paulisper concederēt eas cū Febronia loqui.
Tum illi multa misericordia Febroniam prosequentes, permiserunt facere quod pe-
titum fuerat. Deniq; ambæ illæ mulieres eisdem milites rogabant, vt liceret & ipsi si-
dem certamen subire, ne Febronia sola derelinqueretur, nèc destituta aliquo modo
for.

Febronia
vincta ab-
ducitur.

formidaret. Milites verò dixerunt, se non fuisse iussos ut illas, sed Febroniam tantum ad iudicium adducerent.

Cap. 17.

Cœperunt igitur Thomais & Brienna hortari Febroniam & confirmare: quarum prior Brienna his verbis vsa: En, inquit, filia mea Febronia, ad certamen nunc egredere. Considera caelestem sponsum certaminis tui spectatorem esse, & victoriæ coronam ab Angelicis potentijis teneri tibi dandam, si constans fueris. Vide ne tormenta expauescens, diaboli fias ludibrium: ne corpus tuum plagis dilaniari videns, misericordia illud prosequaris. Hoc enim, velimus nolimus, paulò post sepulcrum excipiet, & in puluerem dissoluet. En ego in monasterio lamentans, nuncium aliquod de te, siue bonum, siue malum, expectabo. Sed da, quaeso, operam, filia mea Febronia, ut faustum aliquid de te audiam. Vtinam mihi aliquis optatum nuncium afferat, Febroniam perfectè martyrio functam, & in Martyrum numero aggregatam fuisse. His auditis, Febronia respondit: Fidem & spem habeo in Deo meo, mater Brienna, fore, ut quemadmodum mandata tua nunquam contempserim, sic neque hoc tempore admonitiones istas & præcepta tua neglectura sim: sed videbunt populi, & obstupescunt, & Briennæ senectutem beatam predicabunt & dicent: Verè hoc est Briennæ illius magnæ foeminae germen & educatio. Ostendam enim in corpore mulieris virilem mentem. Sed benè mihi precemini, & me discedere patiamini. Ad hæc Thomais: Viuit, inquit, Deus, Febronia soror mea, & ego seculari habitu induta, veniam & certamen tuum adspiciam.

Constans
Febroniam
animus.

Cap. 18.

Cum verò milites ipsi Febroniam vrgerent, illa: Precor, inquit, vos matres meas, ut benedictionem pro viatico mihi impertiatis, & magis magisque pro me Deum oretis, meque ire permittatis. Tunc Brienna tendens in caelum manus, & vocem magnam edens, ita precatæ est: Domine Iesu Christe, qui seruae tuæ beatæ illi Teclæ certati sub Apostoli Pauli habitu apparuisti, quaeso, & huic humiliter seruae tuæ in hora certaminum appareas. Hæc cum dixisset Brienna, & Febroniam vltimò amplexa esset, illam salutatam dimisit. Quam milites comprehensam, ad Selenum duxerant. Reuerfa est autem Brienna in monasterium, dolens ac lamentans, & in solum eo in loco, ubi Deum orare consueuerant, prostrata vociferabatur, Deum precans pro Febronia. Thomais verò, quæ secundas partes post Briennam in monasterio habebat, illam dereliquit, & seculari habitu induta, ad spectaculum Febroniam se contulit. Omnes igitur seculares mulieres, quæ ad monasterium in die parasceues conuenire, & eius doctrinam frui consueuerant, pectora sua verberantes, cum lachrymis ad eius rei spectaculum currebant, & adolescentis doctrina se priuatas dolebant.

Cap. 19.
Hieria valde
affligitur
Febroniam
causa.

Cum hæc audiisset & Hieria, senatorij generis mulier, Febroniam scilicet monasterium publicè produci, surrexit, & vocem ita magnam edidit, ut parietes ipsius, & qui in eius domo erant, obstupuerint, & ab Hieria ipsa quæsiuerint, quidnam ei accidisset. Quibus illa respondit: Soror mea Febronia producitur, magistra mea ad poenas ducitur, ut Christiana mulier. Cum igitur à parentibus admoneretur, ut à luctu desisteret, eò illa magis dolens & vociferans, & parentes suos obsecrans: Sinite, inquit, me acerbè flere, & sororem ac magistram meam deplorare. Hæc cum diceret, suis etiam parentibus luctum ita commouit, ut ipsi quoque Febroniam lamentarentur. Cum igitur persuasisset parentibus suis, ut liceret etiam sibi spectaculum illud adire, pueros muleros & ancillas secum habens, ad locum, in quem Febronia ducebatur, lugens properabat. Cumque mulierum concurrentium & lamentantium multitudinem confecta esset, inuenit & Thomaidem. Quæ cum mutuo se agnouissent, ambæ lugentes ad spectaculum certaminis illius conueniunt. Multitudine igitur in eum locum cõgregata, ubi de Febronia quaestio habenda erat, venerunt & Iudices.

Cap. 20.

Præsidentes igitur Selenus & Lysimachus, iusserunt Febroniam coram sibi. Illa itaque intromissa, manibus vineta, catenis etiam collo illigata, ibi constitit. Qua visa, turbæ omnes lachrymarunt, atque ingemuerunt. Cumque in medium producta esset, iussit Selenus presentes à tumultu desistere. Quod cum omnes fecissent, dixit Selenus Lysimacho: Interroga mulierem istam, & eam respondentem audias. Tunc Lysimachus: Agè, adolescens, dic: Liberane, an serua es? Tum Febronia respondit: Ego sum serua. Cuiusnã, inquit ille, serua es? At Febronia: Christi ancilla ego sum. Quodnam, inquit Lysimachus, nomen tibi est? Cui respondit Febronia: Christiana ego vocor, humilis quidem & abiecta. Tum Lysimachus: Nomen tuum cupio scire. Dixi, inquit illa, me Christianam esse: quòd si nomen meum scire vis, mater Febroniam me vocauit. Tunc Selenus iussit Lysimachum à quaestione desistere, & ipse cœpit Febroniam

Febroniam
coram Iudice
confessio.

broniā sic alloqui: Nōrunt dii, me ita affectum fuisse, vt tecū loqui nollem: sed quoniam mansuetudo & aequitas tua, cum pulchritudine & forma egregia coniuncta, furoris mei & indignationis, quam aduersus te conceperam, magnitudinem superārit, non ampliū te vt ream, sed vt filiam interrogābo. Audi ergo, filia: Testes habeo deos, quod vera sunt, quae dico. Multis pecunijs & facultatibus locuplerem mulierem Lyfimacho & ego & Anthimus frater copulauimus: sed tamen, si nobis eris obediens, hodie coniugium cum filia Prosp̄hori dissoluemus, & tecum de matrimonio conuenimus, & eris Lyfimacho coniunx, sedens ad eius dexteram, cui ego nunc assideo. Ille, vt vides, perpulcher est, quem admodū & tu. Audi igitur consilium meum, vt patris tui, & te gloriosam reddam, neque paupertas vnquam ampliū te affliget. Cū enim mihi neq; vxor, neq; filij super sint, omnia mea tibi elargiar, & omnium mearum rerum dominam te constituam. Hac omnia pro dote addam Lyfimacho meo, & ero vobis patris loco, & gloriosam ac beatam dicent te omnes mulieres, cū viderint quanto honore digna effecta sis. Largietur in super multis victorijs ornatus Imperator noster tibi multa dona: qui etiam promisit se facturum, vt Lyfimachus Praesidis magistratū gerat. En audisti omnia. Responde igitur mihi patri tuo ea, quibus significes te deos colere, & ijs animum meum exhilara. Nam si non obediens admonitionibus meis, dii sciunt, ita futurum, vt in manibus meis ne tribus quidem horis viuas. Itaq; nunc aperi nobis, quid sentias.

Blanditijs
allicitur,
sed frustra.

Ad hac Febronia: Ego, inquit, o Iudex, thalamum habeo in caelis non manufactum, nuptias possidens indissolubiles: dotem habeo totum caeleste regnum. Sponsum igitur immortalem cū habeam, non patior cum mortali & corrupto homine copulari: quinetiam ne audire quidem possum quod polliceris. Itaq; Iudex noli laborare, neque enim adulando quicquā proficies, neq; minis me perterrefacies. Audiuit hac Iudex, & magnoperē indignatus, iussit milites illius vestes discindere, & lacero quodam panno eam cingi, vt omnibus spectantibus, ignominia & turpitudine confunderetur, vtq; seipsam admodū turpem factam videret, & miseram iudicaret, quod à magna gloria excidisset, & ad extremam ignominiam deuenisset. Milites igitur quamprimum eius vestes disciderunt, & vili fascia eam cinctam, in omnium conspectu reliquo corpore nudam constituerunt. Tum Selenus: Quidnam agis Febronia? Vidēsne à quantis bonis excideris, & qualem miseriam sortita sis? Audi Iudex, inquit Febronia: Licet omnibus pannis me exutam, & omnino nudam exhibeas, ego huiusmodi turpitudinē pro nihilo facio. Vnus enim creator est maris & foeminae Deus. Itaq; non hoc solum aequo animo patior, vt vestibus exuar, sed ense obruncari, & igne incendi cupio. Atq; vti nam digna sim pati pro eo, qui pro me tot & tanta passus est.

Cap. 21.
Febroniae
egregiū re-
sponsum.

Afficitur
ignominia.

Tum Selenus: Impudentissima foemina, & ignominia omni digna, scio te gloriam tuam de pulchritudine tua, propterea non existimare tibi hoc turpitudini esse, sed laudi potius tibi esse putas, quod sic nuda consistis. Scit, inquit Febronia, Christus meus, ad hodiernam diem viri alicuius adsp̄ctum à me visum non fuisse, & vt in manus tuas inciderem, impudens videri vellem? Agē stulte & stolide Iudex, velim dicas: Quis vnquam ex athletarum numero Olympicum certamen certans, indutus veste in palaestra cum aduersario congrederetur? An non certamen ipsum nudus exercet, donec aduersarium superet? Ego igitur tormentorum & ignis minas expectans, qui potero vestibus induta cum his rebus congrederi? An non corpus ipsum nudum plagas excipiet, quoad expugnem patrem tuum satanam, cruciatu tuos contemnens? Quonia, inquit Selenus, mulier ista poenarum & cruciatuum cōciliatrix, aduersus ignis minas audacē se praebet, per quatuor corporis partes illam extendite, & infra ipsam ignem accēsum supponite, si mulq; quatuor milites virgis eius terga verberent ac dilanient. Id cū fieret, & diutius virgo illa verberaretur, copiosus sanguis ex vtraque humeri parte in terram defluebat: ignis verò infra eius corpus accensus, viscera etiam ipsa comburent: ad hęc oleo magis excitatus, ac vehementiorem flammam erigens, Febroniam omnino consumebat. Cū verò per multas horas virgo ipsa verberaretur & combureretur, rota multitudo illa pro Febronia summis clamoribus Iudici supplicabat, his vtens vocibus: Parce, benigne Iudex, parce virgini & adolescenti. Ceterum ille nihilominus ob id defrauens, vehementius illam percuti ac torreri mandauit, quoad vidit eius carnes in terram defluere. Tunc iussit carnifices desistere: qui existimantes eam mortuam esse, extra rogum deiecerunt.

Cap. 22.

Flagellat ty-
rannū ver-
bis egregijs.

Atrocissi-
mē crucia-
tur.

At Thomais cū vidisset cruciatu illos tam vehementes Febroniae afferri, animo deficiens, in solum cecidit ad Hieriae pedes. Quae voce magna emissa: Vae mihi, inquit, Febronia

Cap. 23.

R r r

Febronia

Febronia foror, va mihi, magistra mea, quoniam posthac doctrina tua priuata fuero. Nō solum autem te amisi, sed etiam Thomaidem. En & ipsa tui causa moritur. Cum autem Hieria vocem Febronia iacens in solo audiisset, rogauit milites, vt aquam in Thomaidis faciem adspargerent, quō animum colligere posset. Milites statim aquam attulerunt, quam cum in eius faciem adspersissent, illa ad se redijt. Tunc Iudex dixit Febronia: Qualisnam tibi visus est, Febronia, primus palastræ congressus? Tum illa: Ex primo, inquit, congressu didicisti me inuictam esse, & tormenta tua contemnere. His auditis, Selenus dixit: In ligno illam suspendite, & ferreis pectinibus eius latera dilaniate: quinimō ignem rursus admouete, vt etiam ossa comburantur. Statim igitur carnifices ceperunt pectines, & ita eam laniarunt, quo vel ipsa vna cum sanguine in terram deciderent. Admouerunt etiam ignem, quo vel ipsa viscera comburebantur. At Febronia, oculis in cælum erectis: Veni, inquit, Domine in auxilium meum, & ne derelinquas me in hac hora: His dictis, conticuit, quantum igne valde vreretur. Multi verò spectatores, non ferentes Seleni crudelitatem, à spectaculo aufugerunt. Alijs summis clamoribus à Iudice contendebant, vt ignis ille tolleretur. Et iussit Selenus ignem amoueri.

Cap. 24. Cum verò adhuc in ligno Martyr penderet, rursus cœpit eam interrogare. Sed cum ea respondere non posset, iussit illam è ligno deponi, & palo alligari, & carnificem illuc duci. Cui dixit: Cum scelestissima hæc & nefaria mulier nolit mihi respondere, abscindatur eius lingua, & in ignem deiciatur. Exemit linguam Febronia, & nutu significabat carnifici, vt illam abscinderet. Cum verò is linguam tetigisset, & eam abscindere aggrediretur, turbæ per deorum salutem Scienum obtestantes, illi persuaserunt, ne id faceret. Ceterum scelestissimus iussit illius dentes eradicari. Statim que carnifex ferrum cepit, & sancta puella: dentes illos, quos eradicabat, in terram deiciebat. Cum decem igitur & septem dentes euulsi essent, & sanguinis riuus in terram defluerent, insit Selenus nullum ampliùs euelli. At cum Febronia tantam sanguinis copiam vidisset, eam vires defecerunt. Medico autem statim remedium afferente, sanguis fluxu re defuit.

Cap. 25. Cœpit igitur Selenus rursus eam interrogare: Num, ô Febronia, saltem nunc iudicio parere, & deos ipsos confiteri vis? Cui illa: Pessimè & scelestissime senex, tu viam meam impedire studeas, neque, finis me ad sponsum meum accedere? Festina quammaximè potes ex huius mei corporis luto me eripere, quoniam amator meus Christus me expectat. Tum Selenus: Omnino, inquit, ense & igne corpus tuum delebo: video enim te etiam nunc propter adolescentiæ tuæ temeritatem impudentem esse. Sed non id tã citò erit, vt te cupere præ te fers: nanq; ista tua arrogantia multo plura & grauiora mala tibi afferet. Febronia cum propter tormentorum magnitudinem non multa respondere posset, eo maiorem indignationem Iudici commouebat. Tunc Selenus iussit carnificem mammas eius secare. Accessit ille, & aggrediebatur id facere. Turbæ verò clamoribus magnis contendebant à Iudice, vt tormentum illud adolescenti Febroniæ condonaretur. Cum verò diù clamarent, & Iudicem precarentur, indignatus Selenus aduersus carnificem: Quid cessas, inquit, scelestissime, & deorum inimicissime? Cur mammas istas non secas? Accepit ille nouaculam, & dexteram puellæ mammam secare cœpit. At illa erectis in cælum oculis, voce magna dixit: Domine Deus meus, adspice violentiam, quæ mihi affertur. Veniat anima mea in manus tuas. Neque ampliùs locuta est. Abscisissis igitur duabus mammis, & in solum deiectis, Iudex impius mandauit ignem afferri, & in mammarum, quæ abscissæ fuerant, locum admoueri. Cum verò diutiùs combureretur, & ignis vsq; ad eius viscera penetraret, turbæ ipsæ tam crudele facinus spectantes, maxima ex parte à spectaculo illo discesserunt, clara voce Diocletianum & eius deos execrabiles esse testantes.

Cap. 26. Thomais verò & Hieria miserunt ancillam quandam in monasterium, vt Brienna, quæ facta fuerant, nunciaret. Cum venisset igitur ancilla ad Briennam, magna voce: Thomais, inquit, & Hieria tibi significant, ne ampliùs defatigentur manus tuæ in cælum ad Deum extensa, neque cor tuum sollicitum sit assidue precando: magna enim præmia Febronia iam assecuta est. Cum hoc nuncium Brienna audiisset, ad Deum vocem erigens dixit: Domine Iesu Christe, veni & auxiliare seruæ tuæ Febroniæ. Et in solum prostrata, clamabat: Vbinam es Febronia? Postea verò iterum manus in cælum erigens, Domine, inquit, respice humilitatem ancillæ tuæ Febroniæ. Veni, & illi auxilia re. Fac, vt videant oculi mei Febroniam martyrio functam, & in Martyrum numero collocatam.

Rursus

Rurſus Selenus iuſſit Febroniam è palo diſſolui. Quæ cùm diſſoluta eſſet, in ſolum eecidit: non enim poterat conſistere. Tunc Comes ille, qui Primus vocabatur, dixit Lyſimacho: Quorſum adoleſcentis huius virginis tam ingētes & crudeles cruciatus? Sine inquit, Lyſimachus: ad multorum enim ſalutem huius virginis tormenta ſpectant: forteſſe autem & ad meam quoque. Nanque talia multa olim à matre mea audiui. Nonne in mea poteſtate erat, illum diſſolui & ſeruari facere? Sed ſine illam certamen perficere. Tunc Hieria erecta, aduerſus Iudicem clamauit: O immanis, & humana naturæ expers, nondum contentus es malis præteritis, quæ huic virgini attuliſti? Immem orne es matris tuæ? Nonne & ipſa muliebri corpore induta erat? Nonne & tu mammæ ſuxiſti, quas nunc ab iſta virgine abſcidiſti? Mammæ ſue ideò nutritus fuiſti, vt tantam crudelitatem in ſceminam exerceres? Miror plurimum ego, quòd nihil eorū, quæ dico, immitem & inhumanam mentem tuam deſlexerit. Verum id perſuaſum habeas, quòd, quemadmodum tu non pepercidi huic puella, ita neque cæleſtis Rex tibi parceret. Cùm hæc dixiſſet Hieria, iuſſit Selenus illam è recto, in quo erat, deduci, & pœnas publicè luere. Id audiens Hieria, multo cum ſtudio & gaudio deſcendit, atque ait: Domine Deus Febroniæ, accipe & me humilem mulierem cum ipſa Febroniâ. Dùm autem è recto deſcenderet, Seleni Iudicis amici conſilium illi dabant, ne publicè Hieriam produceret: futurum enim dicebant, vt tota multitudo cum ipſa martyrium ſubiret, & vniuerſa ciuitas periclitaretur ac periret. Placuit Seleno cōſilium. Itaque non ampliùs Hieriam produci iuſſit, ſed indignatus, & aduerſus eam tanquam furioſus, exclamans voce magna: Audi tu, inquit, Hieria: per deos multa mala & tormenta tui cauſa Febroniæ adijciuntur. Er ſtatim iuſſit duas manus Febroniæ & dexteram pedem abſcindi. Carnifex igitur ligno eius manibus ſuppoſito, ſecuri feriēs dexteram pariter & ſiniſtram abſcudit, qui etiam in pedem dexterum, cùm ei lignum ſuppoſuiſſet, ſecurim magnâ vi adhibita inuexit, ſed pedem ex talo abſcindere non potuit. Similiter & ſecundam plagam infixit, neque tamen potuit. Id cùm vidiffent turbæ, ſumm operè acclamârunt. Tertiam deinceps plagam intulit, & vix pedem abſcindere poruit.

Hieria palam arguit tyrannum.

Manus ambæ & pes v-nus Febroniæ amputantur.

Febronia igitur toto corpore contremiſcens, licet iam iam defectura eſſet, dabat operam, vt alterum etiam pedem ſuper lignum poneret, rogās vt & ille abſcinderetur. Cùm id cerneret Iudex: Videtiſne, inquit, impudentis mulieris pertinaciam? Et multo furore accenſus, carnifici dixit: Seca & alterum. Abſciſſo igitur & altero pede, furor exiit Lyſimachus, & ad Selenum conuerſus: Quidnam, inquit, reliquum eſt, quod facias huic puella? Eamus iam, quoniam prandij tempus eſt. Ad hæc iniquiſſimus Selenus: Per deorum vitam ego non dimittā mulierem hanc viuam, ſed hinc ero, quoad ſpiritum emiſerit. Cū igitur per multas horas animā ageret, Selenus ad ſatellites conuerſus dixit: Viuitne adhuc mulier ſceleſtiſſima? Maximè, inquiunt illi, eius anima adhuc in ipſa eſt. Tunc iuſſit Selenus caput Febroniæ abſcindi. Cùm igitur miles gladiū accepiffet, & Febroniæ coma altera manu apprehenſa, ita illam enſe ſuppoſito iugulāſſet, vt ſi quis ouem aliquam immolaret, ſanctum abſcudit caput. Statimq; poſtea ludices ad prandium acceſſerunt: Lyſimachus verò lachrymans reuertebatur.

Cap. 28. Mira martyris fortitudo.

Caput eius abſcinditur.

At turba concurſu factò, volebat Febroniæ corpus abriperè: ſed Lyſimachus iuſſit milites permanere, & corpus illud cuſtodire. Multis igitur anguſtijs & mœroribus detentus Lyſimachus, neq; cibi, neq; potū ſumebat: ſed ſeipſum in cubiculo concluſit, & Febroniæ mortem lugebat. Selenus verò eius patrius cùm Lyſimachū tristem eſſe accepiffet, neque ipſe cibum ſumpſit: ſed cùm ſurrexiſſet è loco, in quo erat, deambulare cœpit: cumque multo mœrore & triftitia detineretur, repente caput in cælum erigens atque intuens, diutiùs ſic mutus permanſit: deinde verò tanquam taurus aliquis mugiens, in vnam ex ijs columnis, quæ erant in pratorio, inſiliens, caput ſuum confregit, & in terram proſtratus, animam efflauit. Multo autem clamore & tumultu excitato, accurrit Lyſimachus, & viſo patris cadauere, quaſiuit, quamnam reſ illa eſſet. Cùm autem qui ſtabant, id, quod factum fuerat, Lyſimacho expoſuiſſent, ille diu caput quaſians: Magnus, inquit, eſt Deus Chriſtianorum: benedictus eſt Deus Febroniæ: vltus eſt Deus ſanguinem iniuria effuſum. His dictis, iuſſit Seleni cadauer eſſe ferri. Quo elato, Lyſimachus, acceſſit Comite Primo, ita fari cœpit: Obteſtor te per Deum Chriſtianorum, ne mandatum meum violes, ſed quamprimùm iubeas Febroniæ arcam componi ex lignis, quæ putrefieri non poſſint, & mittas præcones, qui vbi que prædicent, vt quicumque Chriſtiani ad Febroniæ martyris exequias accedere voluerint, liberè atq; impunè accedere valeant, præſertim cùm patrius meus iā mortuus

Cap. 29.

Diuina vltio perdit tyrannum.

fit. Nōsti, Prime mihi optatissime, quod sit animi mei desiderium. Accipe igitur cohortem, ac Febronix corpus afferri iubeas ad monasterium Briennæ: neque quisquam è turba aliquod eius corporis membrum abscindat, vel abscissum à corpore auferat: neque permittatur cani, vel impuris alijs animalibus sanguinem ab ea effusum lingere: quin immò terram illam, in quam Febronix sanguis effusus est, effodi atque in monasterium exportari præcipias.

Cap. 30.
Reliquiæ
sanctæ mar-
tyris hono-
rificè tra-
ctantur.

Fecit Primus quicquid Lyfimachus mandauerat, & Febronix corpus iussit milites bajulare: ipse verò, sumpto Febronix capite, pedibus & manibus, & omnibus ijs membris, quæ fuerant ab eius corpore abscissa, chlamyde sua illa inuoluit, & in monasterium exportauit. Cum autem magnus turbarum concursus factus esset, aggrediebantur illæ ipsæ turbæ aliquod membrum auferre, ita ut Comes Primus in magnum periculum uenerit, ne à barbarum uolentia aliquid pateretur. Porro milites, stridens gladijs, uix turbas ipsas propulsare potuerunt. Postea uerò, quàm ad monasterium multo labore & uis se contulerunt, reliquias sanctæ virginis Febronix in monasterium immiserunt: neque quenquam, excepta Thomaide & Hieria, ingredi patiebantur. Brienna cum Febronix corpus ita obmutilatum uideret, in terram cecidit animo delirata, Primus autem Comes, militibus in monasterij custodia constitutis, rediit in prætorium ad Lyfimachum.

Cap. 31.

Dein Brienna post multas horas surrexit, & Febronix corpus amplexa, clamans dicebat: Heu filia mea Febronia, hodiè ex oculis matris tuæ Briennæ ablata es. Quisnam literas diuino spiritu afflatus, sororibus posthac interpretabitur? quam manus tuos libros reuoluent? Hæc cum Brienna clamaret, omnes sorores, quæ simul cum Aetheria discesserant, ad monasterium redierunt: & procidentibus cum lachrymis, martyris Febronix corpus ueneratæ sunt. Similiter & Hieria clamabat: Venerabor sanctos illos pedes, quibus serpentis caput conculcatum est. Ex osculabor vulnera sanctarum reliquiarum, quibus curata est anima mea. Coronabo floribus laudationum caput illud, quod certaminum pulchritudine genus nostrum coronauit. Hæc cum dixisset Hieria, aderat nonæ hora tempus. Postea uerò quàm orationem compleuerunt, iterum planxerunt omnes, & earum eiulatus ualde confusus erat. Cum autem uespera aduenisset, lauerunt sanctum illud corpus, & in scamno suo deposuerunt, singula membra suis locis accommodantes. Dein iussit Brienna monasterij fores turbis patefieri. Cum igitur turbæ introiissent, Dei gloriam celebrabant, & seculares mulieres magistra suæ Febronix orbitatem lamentabantur. Venerunt autem & quidam ex ijs patribus, qui sanctitate præstantes erant, & monachorum plurimi, qui totam noctem in somnum transegerunt.

Horæ nonæ
preces.

Cap. 32.
Lyfimachus
& Primus
se Christia-
nos profi-
tentur.

Ceterum Lyfimachus cum Primum Comitem ad se accersiri iussisset: Ego, inquit, omnibus patrijs institutis, & uniuersa facultate derelicta, ad Christum me adiungo. Tum Primus: Et ego idem faciam. Valeat Diocletianus, & eius Imperium. Omnibus patrijs rebus nuncium remitto, & ad Christum accedo. Itaque derelicto Prætorio, uenerunt & ipsi cum tota multitudine in monasterium. Cum uerò dies illu xisset, uenerunt qui oculos portabant, & multis cum precibus ac lachrymis reliquias sanctæ Febronix collegerunt, & singula membra, quæ abscissa fuerant à martyre illa sancta, suo quæque loco accommodarunt, caput, pedes, manus & reliqua membra: dentes uerò in pectore ipsius reposerunt. Turbæ autem uiguento, & castoreo, atque suauissimis odoribus ita oculos repluerunt, ut sanctæ Febronix corpus nequaquam appareret. Cum uerò seditio multa commota esset, turbis ipsis clamantibus, neque oculos claudi atque obturari permittentibus, contra uerò Episcopo urbis illius, monachis & clericis ualde precantibus, ut reliquiæ reponerentur, turbæ ipsæ minime assentiebant. Tunc ascendit Brienna in excelsum quendam locum, & hortabatur turbas his uerbis: Precor uos, domini & fratres mei, ut sinatis illam in suo loco reponi. Hæc dixit Brienna, & tota multitudo ei obtemperauit: multisque cum precibus ac lachrymis sanctas illas reliquias exportarunt, & in insigni quodam monasterij loco reposerunt: omnesque Dei gloriam celebrabant. Græcorum uerò multitudo credidit Domino, & eius baptismo tineta est. Item Lyfimachus & Primus baptismo purgati sunt, & rebus terrenis derelictis, abiierunt cum Marcello Archimandrita, & exercitationis monasticæ palæstram ad finem usque cum rectè transgressissent, ex humana uita excesserunt, & Christo aggregati sunt. Plerique etiam ex militibus, cum Domino credidissent, & ipsi baptizati sunt. Eodem modo Hieria & eius parentes baptizati, crediderunt in Dominum Iesum Christum. Posthac parentes suos Hieria dereliquit, & terrenis rebus renun-

Muliere-
dunt in
Christum.

renunciatis, in monasterium ingressa est, cui omnes facultates suas dedicauit, & Briennam precata est in hanc sententiam: Rogo te, mater mea Brienna, ut me in sancta Febronia locum seruiam accipias. Seruiam ego tibi, ut & illa seruebat. Cum igitur omni ornatu suo Hieria se exuisset, aureis pannis & margaritis loculos sancta Febronia vndiq; adornauit.

Quo autem tempore beata Febroniae martyrium, eius scilicet certaminis memoria celebratur, conueniunt cœtus mulierum, & ingens virorum multitudo, presertim propter quoddam signum, quod illic quotannis apparere solet. Nam memoriae suae die, mediae noctis tempore, cum preces ad Deum funduntur, apparet sancta Febronia usque ad tertiae horae preces in illo eodem loco, quo solita erat iacere, ita consistens, ut magnus tremor in hora illa id spectantibus exoritur. Nemo tamen audent illam attingere, vel eam interrogare. Cum enim primo anno apparuisset, & omnes sorores timore magno perterrefactae essent, Brienna voce magna: En, inquit, adest filia mea Febronia. Cumq; ad illam amplexandam cucurrisset, statim euauit. Non igitur amplius ad illam accedere, vel ipsam tangere audent: sed quo tempore apparet, lachrymarum copia effunditur, simulq; gaudium magnum in omnes ex huiusmodi visione proficiscitur.

Eius verò urbis Episcopus, cum templum valde insigne & pulchrum Febroniae martyri erigere coepisset, per totos sex annos opus compleuit. Quo perfecto, conuocatis finitimarum regionum Episcopis, celebritate magna adhibita, per totam noctem officium celebravit mensis Iunij die xv. Quo tempore multitudo ingens concurret, ita ut neque templum, neque monasterium eam capere possent. Vbiq; verò & psalmorum cantus frequentabatur. Manè autem, precibus matutinis completis, Episcopi conuenerunt in monasterium, ut eius diei, quo Febroniae corpus depositum fuit, memoriam celebrarent. Sequebantur Episcopos turbae cum facibus & thure ac vapore multo. Ingressi igitur Episcopi in monasterium, ac Deum precati, confederunt, & Brienna ad se accersita, haec illi dixerunt: Institutionis & vitae, multorumq; laborum, quos virtutis causa sustinisti, laudem assecuta es, neque quisquam pro dignitate te laudare poterit. Tales decet esse monasteriorum Praesides, & tales fructus Deo ipsi offerre. Quoniam verò fieri non potest, ut Martyris, quae tot & tanta certamina perpessa est, laudes per nos explicentur: decet illas silentio praeterire. Neque enim lingua nostra, quantum satis est, Martyrem hanc laudare potest. Itaque cum neque sermonibus, neque operibus aliquid assecuti simus, quod Martyre dignum sit, te ad hoc idoneam rogamus, ut de re proposita disseras. Honora denique & ipsa nobiscum vnà martyrem Febroniam, & concede nobis, ut in templo, quod sub eius nomine conditum est, Martyris corpus habitare possit.

Cum haec audissent sorores, omnes clamauerunt vna voce, & ad pedes Episcoporum prostratae, dixerunt: Precamur vos per sanctos istos vestros pedes, ut nostri vos miseret, quae humiles & abiectae sumus, neque preciosa hac margarita nos priuetis. Cumq; diu omnes lamentarentur, & Episcopos obsecrarent, eius urbis Episcopus Briennam alloquens: Audi, inquit, soror: Nosti quantum studium adhibuerim ad martyris Febroniae templum pro eius honore & gloria erigendum. En sex anni sunt, quos in eo templo construendo insumpsi. Ne igitur labores meos inutiles & sine fructu esse patiaris. Haec cum audisset Brienna, respondit: Si ita vobis placet, & si placet Martyri, quod petit accipiatis. Quis sum ego, ut hoc impediam? Ingressi ergo illam accipite, & abite. Ingressi sunt Episcopi, & preces ad Deum fuderunt. At Hieria clamabat: Vae nobis, quod hodierno die monasterium magna benedictione priuatur. Vae nobis, quod hodie angustiae & orbitas in monasterium allatae sunt. Vae nobis, quod hodie margaritam nostram tradimus. Et ad Briennam conuersa, clamabat: Quid facis mater? Cur me priuas domina mea, cuius causa omnia dereliqui, & ad vestras manus confugi? Brienna cum vidisset Hieriam ita lamentantem, ad eam conuersa: Cur, inquit, lamentaris filia mea Hieria? Si gratum est illi abire, abeat: sin minus, non abeat.

Cum Episcopi preces compleuissent, omnes dixerunt, Amen. Cum primum autem loculos martyris tetigerunt, tonitruum in aere tam magnum erupit, ut vniuersa multitudo praeter timorem ceciderit. Rursus paulo post cum fuissent aggressi idem facere, terram motus tam magnus factus est, ut tota urbs rueret videretur. Ex ea re cognouerunt Episcopi & vniuersa multitudo, Martyri non placere, monasterium egredi. Itaque tristes facti, dixerunt Brienna: Si Martyri non placet monasterium relinquere, vnum aliquid ex membris abscissis nobis largiare, & discedemus. Brienna clauem sumpsit, & loculos

Hiera se dat
monasterio

Cap. 33.
Nota rem
miram.

Cap. 34.
Templum
insigne s.
Febroniae.

Cap. 35.
Studium
piscorum
erga sacras
reliquias.

Cap. 36.
Nō patitur
martyr suū
corpus ex-
tra mona-
sterium ef-
ferri.

los aperuit, & vidit corpus Martyris, instar solis effulgens. Multo igitur cum terrore extendit manum suam, & alteram Sanctæ ipsius manum apprehensam Episcopo illi præbere voluit. Sed manus Briennæ detenta est, & velut mortua torpuit. Tunc Brienna lachrymans: Precor, inquit, te, filia mea Febronia, ne irascaris matri tuæ. Recordare laborum meorum, neque senectutem meam contemnas. Remissa autem sana manu illa, rursus eam Brienna extendit, & lachrymans rogavit: Præbe, inquit, nobis benedictionem, ne me tristem efficias. Cumque accepisset unum ex dentibus, qui erant in eius pectore, Episcopo dedit, & statim oculos clausit. Episcopi verò omnes acciperunt reliquias illas sanctas, & in vase aureo portantes, læti abiērunt: quibus præibat multitudo psalmos canens, cum cereis, facibus & thure multo.

Ecce procel-
sionis mo-
dus, & quo
honore San-
ctorum re-
liquiæ tras-
ferantur.
Cap. 37.

Cum verò ad templum peruenissent, ascenderunt Episcopi in sublimem quandam locum, & populo reliquias illas ostenderunt. Quicumque verò erant cæci, vel claudi, aut demone capti, sanati sunt: idque omnibus manifestum factum fuit. Currebant adolecentes undique, & ægros homines, alios in grabbatis positos, alios iumentis vectos ferebant, & omnes sanabantur: & quocumque aliquis morbo detinebatur, sanus fiebat. Quandiū verò ægroti ferebantur, turba non permisit reliquias sanctæ Febroniæ reponi. Ceterum cum omnes, qui malè se habebant, sani facti essent, & Deo hymnos cecinissent, repositæ sunt Febroniæ martyris sanctæ reliquiæ quindecimo die mensis Iunij. Cumque omnes magna dona affecuti essent, in domos suas redierunt læti, & Dei gloriam, ac Dominum Iesum Christum, & Sanctū spiritum celebrantes: Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Brienna verò cum duos annos vixisset post consecratum sanctæ Febroniæ templum, & omnia benè disposuisset, in pace diem obiit. Ego verò Thomais, quæ post Briennæ obitum eius ministerio successi, cum Febroniæ vitam & certamina inde usque à principio cognovissem, quæque præcesserant, à Lyfimacho didicissem, in commentarios omnia collegi, ad laudem & gloriam Dei, eiusdemque martyris Febroniæ, & ut eos, qui hæc audierint, excitarem & alacres redderem ad Domini Iesu Christi cultum, in gloriam Patris, & Filij, & sancti Spiritus, nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

Miracula ad
eius reli-
quias.

MARTYRIUM SANCTI DVLÆ, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Iunij 15.
Cap. 1.

Tatianus
Dulas defer-
tur apud
Præsidentem.

Cap. 2.

Pfal. 30.
Matt. 10.

Fortis ani-
mus Dulae.

Cap. 3.

VO tempore, satanas ab ijs colebatur, qui eo dignerant, & idolorum superstitio atque error vigeat, cum Maximus Ciliciæ præsideret, delatus est Tatianus, cognomento Dulas, vir iustus & timens Deum, qui totius gentis testimonio pietatem, & in omni re iustitiam servare probabatur. Hic, inquam, delatus fuit apud Præsidentem, quod Christi fidem profiteretur. Quamobrem in carcere detinebatur, scriba ipso ita Præsidi referente: Quemadmodum tu iussisti, satellitum principes regionem omnem usque ad Zephyritarum urbem peruestigantes, deprehenderunt quendam impiæ Christianorum religionis sectatorem, quem obruli syn-cero & illustri tribunali tuo. Hæc ille dixit. Cui Præsides Maximus: Quo tempore, inquit, vrbes ipsas circumiero, omnes, qui sunt in carcere, ad me duci iubebo.

Cum igitur in urbem Prætoriam ingressus esset, & sederet in tribunali, iussit primum adduci ad se Dulam, quem supra diximus. Qui cum ad Præsidentem ingrederetur, ita Deum oravit: Christe fili Dei, qui misericors es, tu dixisti per os David: Dilata os tuum, & implebo illud. Tu & in Euangelij dixisti: Ne solliciti sitis, quomodo aut quid loquamini. Nunc igitur, Domine Iesu Christe, mitte Angelum tuum, & da mihi orationem os meum aperienti, ut ad scelestissimum Maximum ingrediens, eius impietatem redarguam. Quod verò ad plagas pertinet, cum te præ oculis hæeam, huius tormenti non timeo, meumque corpus Præsidi libenter proponam. Nisi enim corpus meum tradidero ita ut ardeam, qualium bonorum coronas accipere poterō? quales Domino meo Iesu Christo cicatrices ostendam, quas ille videns, benignitate in me vtratur, & peccata mea remittat? Hæc cum ille dixisset, milites pallio eum exuerunt, & vincula Præsidi obtulerunt.

Tum Maximus Præsides: Agè, inquit, dic paucis verbis, quo nomine appelleris. Tum Dulas: Seruus Christi ego sum. Ad hæc Maximus: Cum nihil, inquit, utilitatis nomen istud

istud tibi afferre possit, dicas naturale nomen tuum. Respondit Dulas: An non manifestum tibi nomen meum effeci? Vero quidem & certo nomine Christianus appellor: eo autem, quod mihi ab hominibus impositum fuit, Dulas: itaque sic appellatus, re vera seruus Christi sum. Nondum, inquit Maximus, iudicij terrorem expertus es. Nunc igitur dicas, cuius nationis homo tu sis, cuius loci, aut generis. Ad hæc Dulas ait: Ego sum natione Cilix, ex vrbe Prætoride, genere claro, & à puero Christianus. Tum Maximus Præses dixit: Cum claro genere ortus sis, inuisis Imperatoribus cedere velis, & deos adiens, æquo animo illis sacrifices, vt & à nobis honoreris, & apud Augustos Imperatores magnus atque illustris habearis. Respondit Dulas: Honores tui & Augustorum gradus vobis sunt, & omnibus ijs, qui Deum ignorant. A me verò Deus hoc auctar, vt alia in re proficiam, quàm in fide Domini nostri Iesù Christi.

Cum ita eum sentientem Maximus Præses vidisset: Extensum, inquit, istum virgis percutite, & admonete hominem, vt desinat insanire. At Dulas, cum verberibus pulsaretur, dicebat: Gratias ago tibi, Christe, quod dignus habitus sim, qui propter nominis tui confessionem hæc paterer. Audiebat ista Maximus, & illi hæc exprobrabat: Quidnam tibi prodest nunc Christus tuus, cum totus sis vulneratus? An non adhuc sentis, stulte homo? Cui Dulas: Quid? Nonne beatus Apostolus Paulus dicit: Nemo coronatur, nisi legitime certauerit? Tum Maximus: Ergo, inquit, verberatus tu coronam assequeris? Respondit Dulas: Ego hodiè contra patrem tuum diabolum certamen sustineo. Si ergo satanæ prælium deuicero, te, inquam, satanæ ministrum, in cælis coronam accipiam. Cur, inquit Maximus, sic erras, homini in Crucifixio fidem habes? Ad hæc Dulas: Velim dicas, præstetne homini Crucifixo, hoc est, Deo viuenti & vero, an lapidibus & lignis, operibus manuum hominum, credere. Scelertissime, inquit Maximus, num tibi humanum opus videtur magnus deus Apollo? Dulas ait: Verè Apollinem isto nomine appellasti, nam illi mentem adhibens, animam tuam perdidisti: nõ solum autem tuam, sed illorum etiam, quibus persuades, vt eum adorent. Illud autem scito, quod Deus ipse requiret è manibus tuis animas, quas cogens perdidisti. Cæterum Apollo impius, dicam tibi, qualis fuit.

Erat ille, vt tu nunc es, incontinens: cumque Daphnes amore captus esset, & pecunias multas ei dedisset, promissa, quæ ab ipsa acceperat, assecutus non est. Quæso, qualenam deus iste est, qui amore vulneratus, eam, quam adamabat, assequi non potuit? Qui potes igitur sperare, te aliquid per eum assecuturum? Verè quæ à vobis de illo canuntur, risu digna sunt, vel potius luctu. Quem enim mulier meretrix execrabilis, atque omnis impuritatis plena, pro nihilo habuit, Apollinem, inquam, tuum, in cuius faciem ipsa expuit, tunc illum, vt Deum, adoras? Vides vt luctu digna sunt impia vestra facinora? Hæc audiens Maximus: Verfate, inquit, istum in alteram partem, & ventrem percutite. Tum Athanasius Cornicularius dixit: Obtempera Præsidi: Nonne vides viscera tua exilire? Agè, inquit Dulas, tu, qui diaboli consiliarius es & minister, tibi & Præsidi tuo da consilium illud, quemadmodum Daphnæ persuadere possitis, vt cum Deo vestro Apolline coire velit, ne amore consumptus pereat. Ego enim habeo consiliarium meum Dominum Iesum Christum. Tum Maximus: Afferre craticulam, & illam vehementer accendite, atque istum, vt dijs maledicentem, in eam imponite. At Dulas: Gratias, inquit, tibi agit Apollo tuus in gehenna, quod ignem nunquam extinguendum ei prouides: atque tibi gratiam referet, hanc scilicet, vt vnà cum ipso ad tenebras exteriores derrudaris. Tunc & ego te ridere poterò, impie Apollinis patrone.

Cum autem torum ferè Martyris corpus carnißices combussissent, nihil profecerunt: neque enim Dei seruo persuaserunt, vt à fide Christi deficeret. Tunc iussit Maximus Præses, vt milites ita combustum in carcere interiore hominem custodirent, neque cura aliqua illum prosequerentur, hæc addens: Ne quis ex impijs hominibus eum ob id beatum prædicet, quod impiè in deos nostros se gerens, tormenta perpeßus fuerit. Erat igitur sanctus ille in vinculis, & sine intermissione Dei gloriam celebrabat, eumque precabatur, vt martyrijs cursum perficeret. Post quinque dies Maximus in tribunali sedens, quæsiuit an scelestus ille & impiæ Christianorum religionis sectator adhuc viueret: quem & ad tribunal duci iussit. Athanasius Cornicularius respondit Præsidi: Ita constans & ad defensionem paratus, & incolumis est homo ille, vt ne cicatricem quidem aliquam in corpore suo habeat. Iussitque illum introduci. Quem cum Præses totum sanum vidisset, & vultu admodum hilari: O scelestissima, inquit, cohors, nonne vobis præcepi, vt nulla cura istum prosequeremini? Ad hæc Pegafius

Contemnis
vana pro-
missa.

Cap. 4.
Virgis ca-
ditur.

2. Tim. 2

ἀπόλλω, vel
ἀπόλλυμι,
idem quod
perdo.

Cap. 3.
Apollinis
incontinen-
tia.

Creditur in
ventrem S.
Dulas.

Vritur in
craticula.

Cap. 6

Ducitur in
carcerem.

Diuinitas
totus sana-
tur.

Commentariorum præfectus: Per tuam amplitudinem in carcere interiore custoditus est, habes in collo Herculis effigiem, trecentarum librarum pondere graue. Quo. modò verò sanus factus sit, nemo nostrum cognouit.

Cap. 7.

Tum Dulas: O insipiens Præses, en Christus meus sanum me fecit, & ad plagas tuas excipiendas corpus meum idoneum reddidit, vt cognoscas Deum esse nostrum medicum, qui homines in eo spem suam collocantes, admirabili quodam modo curare solet: simul etiam, vt ego duplicem martyrij coronam accipiam, & tu sempiternas pœnas duplices patiare. At si tu tales plagas pro nomine Apollinis tui sustinuis- ses, scilicet potuisset tibi sanitatē afferre Apollo iste, quem Deum tuum dicis, quemad modum mihi Christus meus sanitatem attulit. Tum Maximus: Quoniam homo iste nō desinit maledicta in deos nostros inijcere, vngite oleo eius caput, & carbones ardētes imponite. Cui Dulas: Licet, inquit, cerebrum meum combusseris, quid tum, impie Præses? Excogita alia tormenta. At Præses dixit: Multa sinapis grana in eius nares immittite. Derideo, inquit Dulas, omnes cruciatus tuos. Præses autem: Lacerate con- stanter acuto ferro eius terga, & acerbissimo aceto plagas perfundite: tum acutis telis terga conterere.

Virtutem
put eius.Immanes
cruciatu.

Cap. 8.

Hæc cum fierent, sanctus martyr dicebat: Iesu Christe, adesto seruo tuo: ecce enim supra dorsum meum fabricant peccatores, prolongantes iniquitatem suam. Tunc dixit Maximus: Saltem nunc persuasus sis, & deos esse confitearis. Ad hæc Dulas: Sci- licet dii tui adiuuant te & malitiam tuam, præsertim Venus & Diana. Dicam, si pla- cet, & alias deas tuas & earum scelera. Confringite, inquit Maximus, eius maxillas, ne dijs maledicat: ipsi etiam crura infringite, & talem reddite, qui ne verbum quidem vl- lum proferre possit. Tum Dulas: Mene, iniquissime Præses, verberas, qui vera dico, quòd Venus ipsa & reliquæ deæ tuæ membra sua in libidinibus & stupris exerceverunt, & Paridem pastorem illum Iudicem sibi constituerunt, cum periculum facere vellent, quænam ipsarum magis peccaret? Cur irasceris, cum de execrabilium dearum tuarum facinoribus redargueris? Meus Deus verus est, qui & homo fieri voluit, qui etiam cum in Cruce fixus fuisset, & postea sepultus, tertio die resurrexit, & seder ad dexte- ram Patris, venturusque est cum igne ad deos tuos perdendos. Hæc audiens Maximus, di- xit: Vidēsne, scelestè, vt & tu duos deos habes? Ad hæc Dulas: Ne pecces, inquit, & erres, dicens duos deos: Trinitas enim est, quam colimus. Ergo, inquit Maximus, tres deos habes. Trinitatem, inquit Dulas, confiteor & adoro. Credo in Patrem, confiteor Fi- lium, adoro Spiritum sanctum. Tum Præses Maximus: Perfuadeas, inquit, mihi, quo- modò in vnum Deum credens, tres prædices.

Cap. 9.
1. Cor. 2.

Ad hæc respondit Dulas: Animalis homo non percipit ea, quæ spiritus Dei sunt. Eorum tamen causa, qui adsunt, dicam. Quemadmodum tu, qui homo es, habes ser- monem: ita & Deus pater omnipotens, habet Verbum eiusdem substantiæ, & Spiritum suum sanctissimum. Qui Deus noster cum primum hominem formauit, & imagine sua illum honorauit, insufflauit ipsi spiritum vitæ, quem & in paradiso constituit. Post- eà verò, quàm satanas, qui nunc per te voluntatem suam exercet, studuit hominem ad diuini præcepti violationem impellere, quemadmodum nunc etiam per te facit, hominem ipsum à diuinis præceptis exterminauit. Quamobrè Deus cum opus, quod formauerat, & lapsum fuerat, erigere, idque, quod aberrauerat, in viam reducere vel- let, misit filium suum, hoc est, Verbum. Itaque Verbum Dei in sancta illa virgine habi- tauit, & ex ea genitum fuit, per quod pater ipse mundo salutem dedit. Tum Maximus dixit: Verbum igitur aliquod virum gignit? Minimè, inquit Dulas, Dei mysterium in- telligis: verum si omnipotentis Dei virtutem cognosceres, scire posses, quòd qui è pul- uere hominem fecit, qui firmavit terram super aquas, qui calum consolidauit, qui v- niuersam naturam effecit, ille ipse Christus est. Cum enim hominis conditio diuinita- tem videre non posset, ille humani generis amator, propter suam in homines charita- tem, homo factus est, & humanam humilitatem suscepit: vt sicut per vnum hominè primò formatum mors ipsa in mundum ingressa est, ita & per vnum hominem, Do- minum nostrum Iesum Christum, resurrectio mortuorum induceretur.

Psal. 135.

Cur Christ.
homo fact.
Rom. 5.

Cap. 10.

Tum Præses: Quid ais? Est ne etiam resurrectio mortuorum? Maximè, inquit Dulas. Quomodo enim Deus mundum iudicabit, nisi mortui resurrexerint? At ille: Nolim artificiosos istos sermones mihi afferas: sed sinas, si mortui fuerimus, nos mortuos iace- re. Vera, inquit Dulas, dixisti vos mortuos esse: cum enim mortuis idolis fidem habea- tis, nunquam ad resurrectionem vitæ peruenietis, sed ad dedecus & supplicium sempiternum. Oportet autem omnes homines assistere ante tribunal Christi, & eorum, quæ se-

2. Cor. 5.

quæ fecerint, rationem reddere. Tunc dixit Maximus: Ligate hominem istum ferreis vinculis, & in carcere custodite. Postridie verò manè Præses iussit Dei seruum Dulam introduci. Cui iam intromisso: Quenam, inquit, miserrime homo, tibi utilitas fuit in deos nostros impietatem exercerent? Respondit Dulas: maximam utilitatem percipio apud Deum, cum eos, qui dii non sunt, reprobo. Te verò adhuc viuentem Christus puniet. Tunc ait Maximus: Inijcite in eius os carnes victimarum, & vinum libaminū. Licet, inquit Dulas, totam execrabilem aram tuam abluas, & in os meum infundas, nihil tamen ea re lædes Christi seruum. En, inquit Maximus, ut è nostris altaribus carnes gustasti, scelestissime homo. At Dulas: Nihil mihi hæc obsunt, execrabilis & stolidus Præses. Quid enim mihi profuisset superiores cruciatus perferre, si res ita se haberet, ut tu dicis? Sed, Deo iuuante, ipse videris, quid facias. Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Tunc Maximus iussit in ligno eum virum suspendi, & eius carnes vsq; ad intestina lacerari, maxillas etiã cum mento diuelli. Cui Dulas: An, inquit, stolide, ignoras te à fatana patre tuo iussum esse hæc facere?

Ferreis vinculis ligatus mittitur in carcerem.

Laceratur atrocissimè

Cap. II.

Cum eius viscera denudata essent, & maxilla ab ossibus dissoluta, Præses iussit Dulam in carcere seruari. Cumque ad Tarsum urbem Cilicia reuerteretur, iussit homines illos vincitos sequi. Cum verò ad vigesimum lapidem processissent, beatus Dulas Christi signo se muniens, animam Deo tradidit. Itaque cum essent satellites quatuordecim milliariibus longè à Tarso, Commentariorum magister nunciauit Præsidi, Dulam in deos impiè se gerentem, mortuum fuisse, & eius cadaver illuc usque perlatum: quærebat autem, quid fieri vellet. Tunc Præses: Projicite, inquit, illum in vallem aliquam, ut sepultura careat. Satellites igitur cadaver martyris in torrentem deiecerunt, qui ad Zephyrum vergebant. Pastorū verò canes cum sancti martyris reliquias odorati essent, vnus ex illis canibus venerandum illud corpus custodiebat, neque volucrum aliquam sinebat reliquias martyris attingere: alius verò canis pastoris pallium ore apprehensum, ad sanctum martyrem Dulam tegendum attulit. Hoc autem castello, quod illic erat, notum factum fuit. Venerunt igitur eius castelli habitatores, & sanctas reliquias collegerunt, Deum laudantes, quod reliquias illis venerandis priuati non essent, sed vnde corpus illud viuum exierat, illuc & martyrio functum redisset. Illud ergo acceptum multa cum veneratione reposuerunt, Domini nostri Iesu Christi gloriam collaudantes in æterna secula, Amen.

Cruce se munit & reddit spiritum.

Videres miras.

ILLVSTRE CERTAMEN VITI SANCTISSIMI
PVERI, MODESTI ET CRESCENTIAE. HABETVR IN MS.
codice, antiquissima manu exarato. Stylum hinc inde modicè eliminavit

F. Laur. Surius.

TEMPORE illo, quo Valerianus Præses sub Diocletiano Imperatore in Christianos persecutionem exercuit, peruenit ad eum, beatum Vitum, nobilissimi viri Hylæ filium, Christum Iesum Deum nostrum colere & adorare. Itaque vocauit ad se patrem venerabilis pueri, dixitque ei: Quid isthuc rei est, quod audio filium tuum colere Deum illum, quem Christiani adorant? Si ergo vis enim habere sanum & incolumem, da operam, ut ab hac stultitia reuocetur. His auditis, Hylas dixit Vito filio suo; Fili dulcissime, audi patris tui vtile & salutare consilium, & à cultus huius stultitia, quem tu, nescio quem mortuum hominem venerando, inani labore sectaris, discede; ne princeps iratus, pro suæ potestatis furore sæuiat in te ad perniciem tuam, & augmentum doloris mei. Beatus Vitus puer respondit; Vtinã mi pater cognoscere velles, qualis & quantus ille sit, quem tu contemptim mortuum hominem appellas, nempe Christum filium Dei viui, mihi que in eius cultu & veneratione assensum præbere. Ipse est enim agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hylas dixit; Ego verò scio Christum hunc, quem tu Deum dicis, iussu Pilati in Iudæa flagellis casum & cruci adiudicatum, atque in ipsam Crucem à Iudæis & Pilati ministris suffixum. Sanctus Vitus ait; Ut asseris, pater, ita est; sed huius rei magnum est & admirabile sacrumque mysterium. Hylas dixit; Quântum ad ipsam rem attinet, supplicium rectius dixeris, quã mysterium. S. Vitus ait; Patienter audi pater, & veri-

Iunij, Cap. I. Hylas nobilissimus, pater Viti.

Nicitur Vitum à Christo auertere

Iohann.

& veritatis suscipe rationem. Traditio & crucifixio Iesu Christi Domini nostri, redemptio & salus nostra est. A cuius charitate, quod te certissimum habere volo, nemo me unquam quacunque afflictione poterit separare.

Cap. 2.
Miraculis
coruscet
et puer.

Multi verò cæci per beatum Vitum diuina gratia illuminabantur, multi sanabantur ægroti, sed & multa demonia voce publica illius præclara merita fatebantur. Vbi hæc rescivit Valerianus Præses, sedens pro tribunali, patrem beati Viti his verbis coram omnibus compellat: Iam certis ad me nuncijs adfertur, Hyla vir illustrissimus, a filio tuo crucifixum illum, quem in Iudæa passum, Christum eius cultores nominant, tora animi deuotione coli & adorari, deosque nostros contemni. Itaque dignum ducimus illum nostris conspectibus exhiberi. Postquam ergo venerabilis puer Vitus ad tribunal Præsidis adductus est, dixit ad eum Valerianus: Quare dijs immortalibus non sacrificas? An nescis principes nostros iussisse, ut si quis repertus sit cultor illius Crucifixi, diuersis poenis interficiatur? Beatus Vitus, repletus spiritu sancto, nec quicquam trepidans, neque, ut est illi arati familiare, vlla de se timoris indicia præbens, eum Christi filij Dei signum expressisset, ita respondit: Ego demonibus non assentior, neque sculptilibus vllam venerationem impendo. Habeo enim Dei filium Deum viuum, cui fideliter seruiri animam meam. Tunc Hylas pater eius ciulans, magna voce dixit ad amicos suos: Plangite quæso mecum, quia video perire vnicum filium meum. S. Vitus dixit: Non pereō sane, si in congregationem iustorum liceat ingredi. Valerianus ait: Nobilitas generis tui & amicitia patris tui hætenus me retinuerunt, ne in te iussa principum, vti in sacrum, exequerer. At nunc quia te obstinata mente video in tua sententia velle permanere, periculum faciam, num castigatione possis à proposito deduci.

Cap. 3.
Fustibus
dicit
verberatur.

Iussit ergo fustibus mactari beatum puerum, eumque diutius id factum esset, dixit ei Præses: Acquiesce nunc, & sacrificia dijs. Beatus Vitus respondit: Semel dixi tibi Præses, Christum adoro filium Dei. Tunc iratus Valerianus, præcepit puerum cæto, mo (sic enim habent multi codices MS.) cædi. Ministri autem mox ut in eum manus iniicere tentauerunt, brachia sua atefacta sensere, & Præsidis quoque manus exaruit. Tum ille exclamauit: Heu manum perdidit, & dolore torqueor. Aduocans autem Hylam patrem pueri, dixit ei: Ut video, filius tuus magus est. S. Vitus ait: Non sum ego magus, sed seruus Christi Domini mei, qui me docuit mandata sua, cuius doctrina & opere repletus sum, qui excitauit mortuos, & pedibus super mare ambulauit, imperauitque ei, & cessauit à furore suo: Eius, inquam, ego sum seruus, & eius virtute possum curare manum tuam. Valerianus dixit: Fac ut te non magum, sed veri Dei, ut asseris, famulum esse comprobem. S. Vitus eleuans ad cælum oculos, dixit: Propter eos, qui adstant, Domine, ut videant & credant in Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, verum & omnipotentem Deum, in vnitatem spiritus sancti tecum regnantem, in ipsius Iesu Christi nomine sit nunc manus Præsidis sana, & statim restituta est manus illius.

Curat
manum
aridam
Præsidis.

Cap. 4.

Tum ille sanctum puerum tradidit Patri eius, dicens: Vade, & emenda hunc filium tuum, ut acquiescat & sacrificet dijs, ne pereat. Itaque pater eius beatum Vitum suscipiens, introduxit eum in domum suam, multisque adhibitis illecebris & blandimentis suadebat ei: nec aberant cymbala & organa, quibus demulceretur: ancilla quoque coram illo saltare iubebantur, ut ea re delectaretur, & facilius persuaderetur recedere à cultu Dei sui. At beatus puer cælum incessanter suspiciens, dicebat intra se: Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Mandauit verò pater eius cubiculum omnibus, quibus poterat, delicijs instrui, tapetis inferni & ornari gemmis, introduxitque in illud filium suum, & iussit occludi. Beatus autem puer flexis genibus præcatur Dominum, dicens: Deus Abraam, Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus pater dilecti pueri tui Iesu Domini mei, respice in me & miserere mei, & confirma me virtute tua, ut non possit draco iste, malignitatis & iniquitatis suæ vicio potiri in me seruo tuo, ne insultent gentes fidelibus tuis, & dicant: Vbi est Deus eorum? Interim cubiculum illud inæstimabili claritate fulgebat, & videbantur in eo quasi duodecim lapides, nimio fulgore radiantibus: adpersusque in eo est odor suauissimus, ita ut patrem sancti Viti omnique familia cum ingenti admiratione clamarent: Pax, nunquam nec in deorum templis tanta mirabilia vidimus. At trinitusque Hylas, dixit: Dij venerunt in domum meam ad filium meum, coepitque curiosè attendere, per ostium respiciens in cubiculum, viditque angelos duodecim alatos instar aquilarum, inæstimabili pulchritudine & splendore radiantes, cantantesque, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Eo autem splendore eius oculos perstringente, excæcatus est, didicitque secreta caelestia non nisi pu.

Hylas sit
cæcus.

si puro mentiscerni posse intuitu. At beatus puer Vitus, pietatis ductus affectu, pro patre suo ita orabat; Deus cœli, & Domine Iesu Christe, fili Dei viui, qui natus es ex Maria, perpetua virgine, operante spiritu sancto, ne me separet à patre meo, sed cum mecum aggregare digneris in aula sancta tua. Veruntamen Domine non voluntas mea, sed propositum fiat gratia tua. Pater autem eius præ nimio dolore clamitans. Heu, inquit, perdidisti lumen oculorum, & ingenti dolore atque angustia torqueor. Plangebatur pariter dominum suum seruorum & ancillarum plurima multitudo, quippe cruciatibus & vlulatibus miserabiliter vexatum.

Ad eum autem clamorem adeo commota est ciuitas, vt etiam Valerianus Præses ad voces commoti populi ad Hylæ domum properè accurreret. Cumq; cum vidisset inter manus seruulorum luminibus orbatum, & ingenti stridore clamantem, sollicitè perquisiuit, quoniam id illi accidisset. Respondit ei Hylas; In cubiculo manentè filium meum curiosè contemplan, vidi deos, quorum oculi erant instar stellarum, & ad spectus similis fulguri. Tantum autem splendorem ferre non valens, infelix nimis oculos amisi. Valerianus ait; Potentes, vt asseris, dii fuere. Duxit autem illum cum seruis eius ad templum Iouis, ante cuius aram votum nuncupauit Hylas, dicens; Iupiter inuicissime Deus, si mihi reddideris lumen oculorum, victimas innumeras offeram tibi; taurumque conflatilem cum cornibus aureis, & virgines sacras, o dea Vesta, tibi dicabo, cum vestro ero solatio potitus. Sed cum nihil sentiret remedij, immò verò etiam acrioribus dolorum stimulis vrgeretur, beatus puer Vitus genua flectens, Dominum sic orabat; Qui Tobiam illuminasti Domine, fac misericordiam cum patre meo, si tibi confenserit. Denique ad aras dæmonum Hylas diutius inaniter clamans, tandem domum reducitur, vbi beatus Vitus sacrificium laudis Domino sedulus imolabat; prociditq; ad genua beati pueri, & ait; Fili, saluum me fac. S. Vitus dixit; Visne sanus fieri pater? Respondit Hylas; Volo fili, & summoperè desidero. Porro ipso etiam dolore voluntatem cogente, dixit ei beatus Vitus; Si vis sanus fieri, renuncia Ioui, Herculi, Iunoni, Minerua, Vesta & Apollini. Hylas dixit; Et qui tandem illis renunciaro? B. Vitus ait; Non deos illos, sed dæmones esse dicas, & statuas, quas hactenus coluisti, nihil habere virtutis confitearis. Si id ex corde feceris, mox oculi tui patefcent. Hylas dixit; Renuncio illis. B. Vitus dixit; Ex his verbis tuis colligo induratum cor tuum; sed propter eos, qui adstant, vt credant & glorificent nomen Domini mei Iesu Christi, licet non merearis, declarabo in te misericordiam. Imponensque manum super oculos eius, orauit, dicens; Domine Iesu Christe, qui cæco nato Iohann. 9. men, quod natura negauerat, tua potentia tibi uisti, quanquam fides eius non mereatur, tamen propter gloriam nominis tui, illumina oculos huius patris mei, vt videant & confundantur inimici tui, latenturq; omnes, qui nouerunt te Domine. Et ecce ceciderunt quasi squamæ ab oculis Hylæ, & curatus est; respiciensque vidit clarè omnia; & exclamans voce magna, dixit; Gratias ago dijs meis, qui me saluum fecerunt, non autem Deo tuo; coepitq; miser totus in eam cogitationem incumbere, quibus pœnis filium suum interficeret.

Angelus autem Domini apparuit pappati eius, religioso viro Modesto nomine, dixitq; ei; Tolle puerum, & descende ad mare, vbi nauiculam inuenies, qua vnà cum illo transfretabis in regionem, quam tibi ostendero. Beatus Modestus dixit; Domine, viam quam dicis, nescio, & quò ibo? Angelus respōdit; Ego vos ducam. Erat autem beatus Vitus annos natus, circiter duodecim. Itaque Angelus Domini deducebat eos, & cum ad mare ventum esset, inuenerunt nauiculā à Christo Domino ipsis preparatā. Dixit verò Angelus ad beatum puerum; Ad quam regionē tēditis? S. Vitus dixit; Quò nos Dominus duxerit, prompti & hilares sequemur. Dixit Angelus; Et vbi est nauulum tuū? Respondit S. Vitus; Ille, cui nos serui sumus, mercedē tibi depēdet. Er ita ascendentes in nauiculā, appulerunt ad locum quendam, quem Allectorium vocāt, subitoq; disparuit is, qui eos è nauī deposui. Venerunt autē ad Silerū fluiū, & illic sub arbore quiescerunt, vbi Dominus p̄r beatū Vitum multas virtutes effecit. Cibis autē eis per aquilam adferebatur, cumque fama Domini virtutem diuulgante, multus ad eos populi concursus fieret, clamabant dæmonia; Quid nobis & tibi Vire. Venisti ante tempus perdere nos? Porro beatus Vitus instanter docebat populum præcepta Domini, & multi conuersi baptizabantur. At sanctus puer Domino gratias agebat, & cum prædicaret populo Dei clementiam & præpotentem virtutem, cum multa animi deuotione cātabat; Credidi propter quod locutus sum; ego autē humiliatus sum nimis, itemque quemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te Deus.

Inter.

Cap. 5.

Tob. 11.
S. Vitus orat
pro patre,
frustra fal-
sos deos in-
uocante.

Iohan. 9.

Recipit lu-
men Hylas,
& manet a-
nimo cæc.

Cap. 6.

Aetas S. Vi-
ti.Sic per cor-
uū affereba-
tur cibus
Eliæ.Psal. 119.
Psal. 41.

Cap. 7.

Interea filius Diocletiani vexabatur à spiritu immundo, qui clamabat per os eius: Ego hinc non exibo, nisi veniat Vitus Lucanus. Imperatore autem dicente: Et ubi possumus hunc hominem inuenire? dæmon ait; Apud fluuium Silerum. Misit ergo armatos milites Imperator, vt celeriter adducerent illum. Qui cum venissent ad locum, quem dæmone indicante didicerant, inuenerunt Christi athletam iuxta fluuium Dominum exorantem, dixeruntque ei; Tūc es Vitus? Respondit ille; Ego sum. Milites dixerunt; Imperatori es necessarius. S. Vitus ait; Et ego tantillus hominatio qua in re possum Imperatori esse necessarius? Milites responderunt; Filius eius à dæmone arreptus est, & ea causa te voluit ad illum perducere. Sanctus Vitus ait; Eamus in nomine Domini. Vbi Romam venerunt, iussus est ad Diocletianum introduci. Erat verò forma vultus eius cum primis elegans, instar ignis splendens, & oculi tanquam solis radij, quippe qui plenus esset Christi gratia. Dixit autem ei Diocletianus; Tūc es Vitus? Ille verò tacuit. Cœpit ergo Imperator ex Modesto de quibusdam, quæ ipsi visa sunt, percontari. Sed cum Modestus & senex & natura simplex, congruum Imperatori responsum reddere non posset, Diocletianus eum exprobrando voluit exagitare. Dixit itaque sanctus Vitus ad Imperatorem; Cur ita sciscitaris ex sene perinde atque ex iuvene? Vel propter canitiem te oportebat illi habere honorem. Imperator respondit; Vnde tanta tibi loquendi confidentia, vt neglecta pietatis nostræ auctoritate, tam furiosè auis respondere? Sanctus Vitus dixit; Nos iracundi non sumus, quia simplicitatis spiritum, Christo largiente, accepimus, columbarumque mansuetudinem imitamur. Magister enim noster, qui nos docuit, natura est bonus, potestate magnus, simplicitate modestus. Atque idcirco qui eius discipuli volunt fieri, mites & humiles corde debent esse, non iracundi & furiosi, vt tu nos vocas.

Cap. 8.

Sub his repente dæmon per os obsessi filij Imperatoris horrendum in modum exclamat; O Vite, cur ante tempus ita crudeliter me torques? Cum autem sanctus Vitus nihil illi responderet, Diocletianus dixit; Potes sanare filium meum? S. Vitus respondit; Potest illi reddi sanitas, sed ego reddere eam non possum. Christus autem Dei filius, cuius ego seruus sum, si vult, ab hoc hoste pessimo per me illum facillimè liberare potest. Cumque deprecante Diocletiano accessisset Vitus ad obsessum, manum imposituit capiti eius, & ait; Spiritus immunde, in nomine Domini nostri Iesu Christi, exi ab hac creatura Dei, moxque recessit dæmon, sed non sine strage multorum infidelium. Videns igitur Imperator filium suum sanum, & multos infideles, qui S. Vitum illuserant, à dæmone præfocatos, captus elegantia pueri, blandè & comiter hortabatur eum, dicens; Conferenti mihi, Vite charissime, & dijs sacrificia, daboque maximam partem regni mei, cum laboque te magnis opibus auri & argenti, & preciosarum vestium omnigenarum, suppellectilis, erisque, mihi non immeritò & charissimus, & cum primis familiaris. Respondit beatus puer; Regnum tuum & vestes atque diuitiarum tuarum mihi necessariae non sunt. Habeo enim Dominum Deum meum, qui, si illi fideliter perseuerauero, induet me stola immortalitatis, quam tenebræ obscurare non possunt. Diocletianus ait; Non sic agas, Vite, sed consule vitam tuam, & sacrificia dijs, ne diuersis poenis affectus intereas. Sanctus Vitus respondit; Ego verò hæc tormenta quæ minaris, supra quàm credi possit, ex peto, vt ad illam possim palmam pertingere, quam Dominus dignatus est promittere electis suis.

Cap. 9.

Mittitur cum Modesto in carcerem.

Tunc Diocletianus iussit beatum Vitum cum Modesto in terribilissimum carcerem retrudi, & singulos onerari ferro octoginta pondo, carceremque suo obsignari annulo, ne quis vel aquam illis possit porrigere. Sed cum inclusi essent, subito in carcere lux multa resplenduit, ita vt etiam custodes territi mirarentur. At S. Vitus voce magna clamans, dixit; In auxilium meum tu intende Domine, accelera, & libera nos ab hac poena, sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis, & Susannam à falsorum testimonij iniquitate. Ad eam vocem repente terræ motus factus est in carcere, & lux incomparabilis radiavit, odorque inestimabilis illic diffusus est; apparuitque ei Dominus noster Iesus Christus, & ait; Vite, exurge, confortare, & esto robustus. Ecce ego tecum sum omnibus diebus, moxque visio abcessit. Ferrum verò, quo vincti erant & pressi, instar cineris dissipatum est, & audita est vna vox multorum angelorum, cum eis in carcere psallentium & dicentium; Benedictus Dominus Deus Israel, quia visita uit & fecit redemptionem plebis suæ &c. Audientes autem hoc custodes carceris, præ nimio timore penè exanimis effecti, cucurrerunt ad palatium, voce magna clamantes; Succurre piissime Imperator; ciuitas omnis perit, cunctusque populus interit.

Luc. 1.

erit. Ea voce commotus Diocletianus, dixit custodibus; Quod tantum facinus est, ut sic temere & præter rationem clamitetis? Custodes responderunt; Vitum, quem iussisti religari in carcere, immensum lumen cinxit, & ineffabilis odor totum carcerem compleuit: estq; vir quidam cum illis, cuius conspectum nullus mortalium ferre potest: eosq; alloquitur. Multitudo quoq; candidatorum laudes iucundissimas deprimit.

Tunc Diocletianus furore percitus, iussit arenarium præparari, dicens; Bestijs ferocissimis tradam illos, ut videam, num Christus eorum possit eos liberare de manibus meis. Cumq; Vitus & Modestus adducti fuissent in amphitheatrum, sanctus Vitus admonuit pappatem suam (ut habet textus historia) ne expauesceret, ita dicens; Fortis esto, pater, ne timeas gladium diaboli. Iam enim appropinquat corona nostra. Aderant autem ad hoc spectaculum supra quinq; millia virorum, puerorum verò & foeminarum multitudo inestimabilis. Dixit autem ad sanctum Vitum Diocletianus; Vbi iam te cernis Vite? At beatus Vitus, sublati ad caelum oculis, nihil illi respondit. Rursum autem dicenti Imperatori, Vbi te nunc conspicias Vite? puer sanctus respondit; Vido me in amphitheatro. Verumenimverò fac ocyus, quod facturus es. Diocletianus dixit; Consule vitam tuam Vite, & sacrifica magnis dijs. S. Vitus ait; Nunquam tibi bene sit diabolus, rapax lupus, deceptor animarum. Demiror frontem tuam, quod cum tantas cernas virtutes, non erubescis isthuc mihi velle persuadere. Ego verò Christum habeo, cui hastenus votum peccatoris mei sacrificavi: nunc quod superest, me ipsum sacrifico. Tunc præ nimio furore seipsum non capiens Imperator, iussit ministris parare clibanum, & in eo inflammari plumbum, resinam & picem. Fecerunt ita ministri, & deposuerunt in eo beatum Christum athletam Vitum, aitque Diocletianus; Videbi-

Sanctus puer senē Modestum confirmat.

mus iam, si Deus tuus possit te eripere ex manibus meis. Porro beatus Vitus, consignas se signo vivifica Crucis, iactatus est in medium clibani instar maris feruescentis. Mox autem adfuit Angelus Domini, & omnem clibani feruorem extinxit, sanctusque Vitus stans in medio clibani, hymnum dicebat Domino; Qui liberasti inqueiens, filios Israël per Moysen ab Aegypti iugo durissimo & fornace ferrea, fac nobiscum misericordiam propter gloriam sancti nominis tui, vocansq; Diocletianum Imperatorem, dixit ei; Gratias tibi ago Diocletiane, & ministris tuis, quod tam commodum mihi la-

In clibano ardentem conijcitur S. Vitus.

tuarum apparatus. Tunc populus in unum voces sublata exclamavit; Tanta mirabilia nunquam vidimus. Reuera verus & magnus est Deus pueri huius. Exiliens autem beatus Vitus clibano, nullam in corpore maculam habuit, immò verò caro eius niueo candore nitebat. Ita que psallens dicebat; Probasti me Domine quasi aurum, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Porro Imperatorem obiurgans, Erubescere, inquit, diabole cum patre tuo satana, dum adspicis, quantam virtutem declarat Dominus meus in me servum suum.

Illæsus exit clibano.

Imperator igitur magis ac magis iram inflammatus, iubet adduci leonem, cuius etiam rugitus hominibus propè esset intolerabilis. Adducto illo, ait ad S. Vitum; Num etiam hic prævalerunt magicae artes tuæ? Sanctus Vitus respondit; Inspiciens, stulte, infulse & sine sensu, cur tandem non aduertis adesse mihi Dominum meum Iesum Christum, cuius iussu me Angelus eius de poenis omnibus & de tuis manibus potentissime liberabit? Cumq; dimissus esset leo, S. Vitus signum sanctae Crucis edidit in illum, corruitque leo ad pedes eius, porrectaq; lingua lingebat plantas eius. Dixit autem beatus puer ad Imperatorem; En impiissime, bruta animalia reddunt honorem Deo, & tu non agnoscas creatorem tuum? in quem si vel nunc credere volueris, polliceor tibi saluum te fore. Imperator dixit; Credas tu illi & omne genus tuum. S. Vitus subridens, ait; Bene dixisti Imperator. Ego enim & omne genus meum, quod ex Deo natum est per fidem, qua & ego renatus sum, coram sempiternam in caelis adipisci desideramus. Illa hora mille ferè homines crediderunt in Christum. Ait ergo ad beatum Vitum Diocletianus; Multi dum hæc tua Vite gesta conspiciunt, credunt artibus tuis, quibus ferum & ignem domas. Sanctus Vitus respondit; Ego non artibus ullis ferro & igni impero, sed creaturæ cum sint creatori suo Domino meo Iesu Christo honorem exhibent. Quod te multo etiam magis pudefacit, quando res insensibiles & fera belluæ faciunt, quod tu, qui ratione præditus es, facere non vis, ipsis proinde brutis deterior. Tum Diocletianus iussit beatum Vitum cum sancto Modesto pappate eius & Crescentia, quæ prædicatione Viti in Christum crediderat, in catasta extendi. Dixit autem illi beatus puer; Ridiculam & imbecilem declaras virtutem tuam, quando foeminam torqueri iubes. Torquebantur verò sancti martyres in catasta valde atrociter, ita ut dissolutis ossibus, viscera apparent. Clamavit igitur sanctus Vitus ad Dominum; Deus,

Psal. 16.

Cap. 11.

Signo Crucis edito Leonem domat.

Torqueatur sancti martyres atrocissime.

in nomine tuo saluos nos fac, & in virtute tua libera nos. Statimq; ingens extitit terramotus & coruscationes terribiles, corrueruntq; templa idolorum, & multi è populo extincti sunt. Ipse quoq; Imperator territus, properè au fugit, percutiens manu frontem suam, & cum ingenti clamore dicens; Væ mihi, qui à tantillo puero turpiter superatus sum.

Cap. 12.

Descendit autem Angelus Domini, & à carastâ eos absoluens, repentè transtulit ad Silerum flumen, vbi sanctus Vitus cum alijs sub arbore quiescens, has ad Dominum preces fudit; Domine Iesu Christe, fili Dei viui, perice desiderium cordis eorum, qui in tuo sancto nomine voluerint gloriari de passione martyrij mei. Custodi illos Domine ab omnibus periculis huius seculi, & perduc eos ad gratiam & gloriam magnificentia tuae. Et cum complèsser orationem, facta est de caelo vox, ad eum dicens; Vite, exaudita sunt preces tuae. Tum sanctus Vitus dixit circumstantibus; Sepelite corpora nostra, & quicquid petieritis Dominum in vera salute vestra, percipietis per orationes nostras, & liberabit vos à nequitia diaboli. His dictis, beatae sanctorum animæ cum gaudio cælum petierunt. Vicini verò corpora eorum cum aromatibus condientes, sepelierunt ea honorificè in loco, qui dicitur Marianus. Passus est sanctus Vitus cum S. Modesto & Crescentia 17. Calend. Iulias, regnante Domino nostro Iesu Christo. Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

DE S. VITI TRANSLATIONE NARRATIO

BREVIS, EXCERPTA A QVODAM EX LIBELLO, QVEM SCRIP-
psit is, qui partim presens interfuit sub Ludouico Pio Imperatore, cuius no-
men insignis MS. codex non habet. Stylum aliquot locis
modicè emendauimus.

De hac Cor-
beia vide le-
ctor. 1. To-
mo. 2. la-
uarum in vi-
s. Adalar-
di.

Vemadmodum verò & quo tempore pretiosissimi martyris Viti corpus in Saxoniam translatum sit, & in monasterio, quod Corbeia noua dicitur, collocatum, is qui de translatione eius inscribitur libellus, indicat: cuius Author quadam se presente, ceterum omnia suis temporibus contigisse testatur. Anno Dominicae incarnationis octingentesimo tricesimo sexto, indictione 14. sacratissimi verò Imperatoris Ludouici anno Imperij vicefimoterrio Vuarinus Abbas monasterij noui Corbeiensis, petijt à viro religioso Hildeuino Abbate monasterij S. Dionysij Parisiensis (Author habet. Quod est in pago Parisiaco) vt de sanctorum martyrum corporibus, quæ apud ipsum illo loco asseruabantur, quipiam sibi impartiretur ad confirmandam fidem gentis suæ, (puta, Saxonica) quam nuper industria gloriosissimi Imperatoris Caroli sub iugum Christi rede gisset. Quibus Vuarini precibus libenter annuit Hildeuinus, permittente etiam pijsimo Imperatore Ludouico, consentiente Parisiensi Episcopo & ceteris nobilibus viris, in ea dicecesi commorantibus; eiq; beati pueri & martyris Christi Viti Lucani corpus in ecclesia S. Dionysij coram innumera tam monachorum quàm Canonicorum, diuersaq; conditionis & ætatis virorum ac mulierum frequentia, post peracta die Dominica Missarum solennia, decimoquarto Calendas Aprilis summo cum honore tradidit.

A temporibus enim Pipini regis Francorum vsq; ad illam diem, pretiosissimum martyris Viti corpus eo in loco multis semper in signe miraculis permanerat, postquam Folradus Abbas S. Dionysij consensu regis profectus Romam, ex eo loco, vbi conditum fuerat, in Franciam transtulit. Illud verò eo, quo dictum est, ordine acceptum, Vuarinus cum suis multa veneratione secum asportans, non paucis eum comitantibus, tandem Saxoniam finibus inuexit, atq; Idibus Iunij in Corbeiam nouam perueniens, spem salutemq; patriæ, totiusq; Saxoniam specialem patronum cum inestimabili populorum tripudio illic deposuit. Quantas verò & quot morborum curationes per eius itineris stationes viginti clementia Saluatoris exhibuerit (quæ quidem quadragenarium numerum excedunt) qui vult potest in libello memorato legere, nobis verò iam non vacat commemorare: præsertim cum præsentia Christi miracula maiorem ijs reliquis venerationem conciliare queant, quàm litera. Ab eo verò tempore, vt in Gestis Saxonice legitur, sub tanti defensione aduocati res Saxonum crescere cœperunt, donec dilatate iam ipsa sua magnitudine laborant. Vnde non solum in Saxoniam, sed in cunctis penè Europæ finibus, eius nomini permultis constructis, & consecratis templis, illius fidele

fidele patrocinium imploratur ab omnibus, quantiſque apud Deum ſit, miraculis declaratur.

Qui nos ſui nominis indignos præcones vtinam non deſpiciat, verum ſuæ venerationis ſeruitijs inhaerentes, placido à ſupernis vultu reſpiciat; par pari quodam modo referat, fautoribus ſuis fautor faueat, ſi tamen fas eſt magnis componere parua, cæleſtibus terrenæ, manentibus tranſeuntia. Super flumina Babylonis diutinam captiuitatem deſcendentium, ſi tamen nequaquam obliuorum deleatetur cantionibus Sion, iam incola perpetuum Alleluia decantans in atrijs domûs Domini: ſciatq; ſi vel ferrea nobis vox ſit, quæ centuplices edat ſonos, vel ſi membra omnia vertantur in linguas, haudquaquam tamen poſſe exprimere ſatis laudis ſtudium, quo eius cupimus amantiffimū venerari patrocinium. Quanquã vt vel parum aliquid dicamus, ipſe nos amor & cõtemplatio impellit, quod quidem ſacrificium laudis, ſi mundo corde offeratur, Domino Deo gratum eſſe, mens fidelis ambigere non debet. Itaq; nullus penè à mundi exordio fuit ſanctus, cuius ſpiritus aliquo modo non repleuerit ſanctum hunc martyrem Vitum: ita vt iure credatur cunctorum conſors in regno, qui cunctis propemodum meritis indiſtinctis viſus eſt. Quod quidẽ nemo temeritate & præſumptione dictum exiſtimet, ſed reuerenter: non audacter, ſed piè. Quicquid enim vel dicere vel cogitare poteſt homo, minus eſt gratia præpotentis Dei, illi cooperantis. Nam nec Abelis ei deest martyrismus; nec paternum, vt in Iſaac, holocaustum, etſi non eadem deuotione, tamen conſummatiùs immolatum. Eſt hic alter Samuel, diuino alloquio adhuc puer dignus inuentus. Eſt puer Dauid elegans, qui patri fratribuſq; deſpectus, in Deo autem ipſum ex millibus eligente confidens, non de Gethæo, ſed tartareo Goliath offenſionis lapide triumphauit. Hic Daniel ſupra aratam abſtinentiæ deditus, ſeniores ſapientia anteiuit. Hic Ieremias adoleſcentulus, ad genitorem incredulum paternamq; domum & familiam plus ſatis exaſperantem mandata Dei imperterritus locutus eſt. Hic egregiè fortis Iudas Machabeus, Angelicis inter prælia cinctus eſt præſidijs.

O clariffimum Chriſti puerum, ante ſecula cum electis omnibus prædeſtinatum, generali cunctorum ſanctitate fulgentem, ſpecialiter, vt diximus, penè ſingulorum virtute. ſpecialiffimè verò Martyrij conſtantia coruſcantem: qui rabidorum infaniam hoſtium interritus adijt, modestus ſuſtinuit, ſecurus irriſit. O glorioſum, ô ſanctiſſimum Dei martyrem Vitum, fornacis igne probatum, victorem tormentorum, inter flagella, beſtias & caſtam ſemper intrepidum, & ſemper inuictum, præpotentem precibus, Chriſti ſemper amore incredibili feruentem, Dei compellatione vocatum ad caelos, & cum triumpho Angelis comitantibus eò profiſcientem. Te nunc communiter laudamus, benedicimus & glorificamus Chriſte Deus, qui nos in odore vnguentorum tuorum corde ſaucio currentes, tam bellicoſo voluiſti duce corrigi, tam præpotente patrono fulciri, qui non ſolum contra poteſtates aëreas victoriæ ſemper vexilla præferat, verum omnes terrenæ altitudinis falces nobis inſeſtos, vt luce clariùs conſtat, ſemper pudeſciat, quosdam quidem ad pœnitentiam, alios verò ad pœnam. Et quia in ſanctis tuis perinde vt in teipſo mirabilis appares bone I E. S V, etiam in illis glorificeris oportet, qui nunc per puerulum manu ſuam intra foramen ſpædis vel reguli mittentem ſic per omnia triumphãſti, ſicut quando cum eodem per temetipſum ex matre tricenarius, cum patre verò conſempiternus, in deſerto conſlixiſti. Atque in te potiſſimum claudatur oratio, clauis Dauid, qui aperis, & nemo claudit: claudis, & nemo aperit: in te confidentium à ſeculo virtus, in te ſperantium ſalus, pro te certantium fortitudo, afflictorum conſolatio, laborantium & oneratorum reſectio, perſeuerantium beati-tudo, deſperatorum ſpes, morte affectorum requies, Sanctus ſanctorum, benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Locus obſcurus.

S. Viti præclara cœcœmia.

Offenſionis lapidem dicit Chriſtus, cuius operis ſectus Viter, dæmonem proſtigauit.

Cant. 1.

Pſal. 67.

Eſa. 11.

Matt. 4.

Apoc. 3.

VITA B. LANDELINI ABBATIS CRISPI
NIENSIS, NON QUIDEM CERTO AVTHORE, SED FIDE

*digno, & qui ea se scripsisse testetur, quæ veridicorum hominum narratio
ne comperit. Stylum autem, ubi visum est, correxit*

Fr. Laurentius Surius.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Matt. 10.

Iob. 40.

Num. 22.

Enignitas Saluatoris nostri semper adest parata ad promouendam salutem eorum, quos praedestinavit ad capeſſenda pramiam futurae vitae, & sicut ipse dicit in Euangelio, quosdam prima, alios tertia, alios sexta & nona, plerisque etiam vndecima hora vocat ad colendam vineam suam: id est, alios in pueritia, alios in adolescentia & iuuentute, nonnullos etiam in senectute perducit ad spiritalis sationis laborem. Nec difficile est illi inueteratos scelerum mores corrigere, qui etiam Leviathan illius ore absorptos, armilla suae misericordiae reuocare nouit ad vitam, & ad concipiendam erga ipsius bonitatem fiduciam, eos ipsos, quos ab eius ore extraxit, sublimiter in caelis coronauit. Ex ijs fuere prophetae, & vel maximè ille iudex Apostolorum chorus, item triumphalis martyrum exercitus, confessorum insignis numerus & monachorum admirabilis decor. Constat verò ad horum collegium pertinere etiam S. Landelinum, de cuius vita ego ingenij inops non sine multo timore aliqua dicere tentabo. Potest autem Deus os meum aperire ad promendas serui sui res praclare gestas, qui os asinae quondam docuit disertis verbis increpare prophetam. Dicam verò illa, quae hominum veridicorum narratione comperi.

VITAE HISTORIA.

Iunij 19.

Autbertus
Cameracensis
Episcopus.

Inimici ho-
minis, do-
mestici eius

Landelinus
seductus vi-
uit flagitio-
se.

TAQVE gloriosus & Deo cumprimis charus Landelinus, ex nobilissimo Francorum genere in villa, quam Vallem vocant, ciuitate Cameracensi, temporibus Dagoberti inclyti regis ortus est. Cumque bonae indolis puer adoleſceret, parentes eius beato Autberto antistiti, qui eum de sacro fonte susceperat, literis imbuendum illum commendarunt. Postquam verò aetate nonnihil progressus est, idem Episcopus voluit eum Clerici tonsuram accipere. Sed ubi id quibusdam cognatis eius innotuit, ab amore rerum caelestium conati sunt eum suis persuasionibus reuocare. dicebant enim: En quantus iuuentutis decor eò inuitatur, vt mundo nuncium remittat. Sed nolifra-ter assentiri. si enim feceris, nec tibi nec parentibus vlli vsui eris. Praestat igitur, vt nobis obtemperans, relinquant monasterium, & fruaris mundi huius oblectamentis potiùs, quam hic instar mortui cuiusdam ociosus desideas. Si nobiscum abire volueris, suppeditabimus omnia, quae libita erunt animo tuo, efficiemusque vt diuitijs & honoribus abundes. His & id genus alijs blandis sermonibus persuaserunt ei quod volebant, ita vt à sancto Autberto aufugiens, illisque se iungens, deinceps rapinis & cadibus deditus esset, instar praedonum. Ea causa pius pater Autbertus multo moerore affectus, haud secus atque mortuum eum lugebat: & erat reuera mortuus, qui iam diabolo seruiret. Orabat nihilo minus sanctus pontifex Deum cõtinenter pro illo, vt libertatem restitueret captiuo & vitam mortuo, faceretque medicinam satanico vulnere sauciato. Quid plura? Malefana mens, quod improbe conceperat, prosequi constituit, nomenque suum mutans, Maurosum se deinceps vult appellari, scilicet ne nomen quandoque proderet eum, qui se in perditionis latebras abdiderat.

Interea

Interè dies multos in tam nefario opere perdurans, seruibat diabolo, à Christo profugus: sed tandem diuina potentia non deseruit preces sancti pontificis, & pro se. Ita clementia filium errandum restituit sanctæ matri Ecclesiæ. Volebât is cum suis socijs diuitis cuiusdam domum diripere. Ea autem nocte, quæ huic flagitio destinata erat, quidam ex complicitibus eius excessit è vita. Cuius morre ille vehementer afflictus, dedit membra sopori, viditque miserè illius animam in tartarum abduci. Cumq; non sine ingenti tremore id aspiceret, adstitit Angelus Domini, & voce terribili dixit ei. Cerne iam Landeline præmia laboris tui: vide vt animâ socij tui ad inferorum æterna supplicia pertrahatur: simulq; considera, vtrum tibi præstabilius sit ita protrahi in bathrum æstuantis gehænæ, an nobiscum potiùs perfrui gaudijs sempiternis. Missa igitur fac opera satanæ, & amplectere Christi militiam. Abijce obscurati pectoris cæcitate, vt possis intueri clarissimam Christi lucem. Excute iam iam à ceruicibus tuis iugum diabolica seruitutis, vt post breuis huius vitæ curricula possis æternam regnare cum Christo. Audi beatum Autbertum antistitem, & agnosce spirituales patrem tuum. Suscipe libens ab ore eius monita celestis doctrinæ. Hæc & aliâ multa cum Angelus ei dixisset, cælos petijt. Landelinus autem eo visu non mediocriter terrefactus, relictis socijs & rebus suis omnibus, pedes Cameracum festinat, & S. Auberti pedibus se aduoluens, orat pro adbeatissimis criminibus poenitentia multam sibi irrogari. Ille verò pius pater, eius gratulans conuersione & desiderio, suscepit poenitentem, quem diu fleuerat à se profugum, sinumq; ei diuinæ misericordiæ aperiens, reddidit eum sanctæ matri Ecclesiæ.

Per visum
ab Angelo
acriter ad-
monetur,
vt se corri-
gat.

Redit ad fa-
nitatem, &
agit poeni-
tentiam.

Itaque sub seculari habitu degens in monasterio, agebat poenitentiam, macerans corpus ieiunijs, quod mundi illecebris contaminauerat. Atque tandem diuturna excoctus poenitentia, statuit mundi à se negocia omninò reicere, vt posset liberius celestia cogitare. Rogat igitur beatum Autbertum, vt se tondeat, & militiæ celestis chlamydem induat. Lætatur sanctissimus præsul, comam capitis eius fecat, à quo iam pridem cordis maculas detererat. Ille verò hanc dignitatē adeptus, constituit Romam proficisci, vt post mundi reiectam pompam, etiam peregrinationis labore se maceraret. Accepta ergo beatissimi antistitis benedictione, difficile emensus iter, tandem Romam peruenit, vbi nouerat quiescere iudices mundi, atq; illic prædulcia sanctorum Apostolorum liminibus oscula affigens, rogabat ad puri condonari sibi peccata & facinora sua. Deinde cum desiderio suo fecisset satis, celeriter in Gallias redijt, nolens diu abesse à patrono suo. Cernens autem beatus Autbertus virtute & sanctitate præditum, Diaconum eum ordinauit: in quo ministerio ita præclare se gessit, vt nulli esset ambiguum, Dei gratia eum ad id muneris esse accitum. Erat enim animo benignus, simplex, humilis, deuotus, pius, omnibus promptam exhibens obedientiam, omnes sincero amore complectens. Præstitit verò illi Deus tantum ardorem & compunctio-nem cordis, vt bonorum cœnobarum vita minimè contentus, magis ac magis se extenderet in diuinum famulatum, & cum gemitibus & lachrymis crebrò se vigilijs, ieiunijs, orationibus affligens, vitam sanctorum æmularetur, nec vllam suo corpori requiem indulgeret, inedia, nuditate, frigore, siti, multisque rebus duris & molestis se afficiens.

Tonderur
caput eius

Romæ visi-
tat limina
Apostolorum

Fit Diaconus.

Vitæ eius
asperitas.

Non multi interè dies intercesserant, cum ille secundò Romam petijt, expletisq; pro voto, quæ illic facere constituerat, redit ad beatum Autbertum, & ab eo presbyterij honore afficitur. Tum verò, ad eum euectus honoris gradum, quantum sanctitate excreuerit, verbis explicari non potest. Volens autem sibi ipsi cumulare labores, licet iam defesso esset corpore, tertio se Romano dat itineri cum discipulis duobus, Adelino & Domitiano, qui ei iam dudum in verbi Dei prædicatione adhæserat: ad orationisque Apostolorum liminibus, feliciter redit ad sua: petitaq; & impetrata copia & benedictione à beato Autberto, ad pagum Haynaum locum adit, fluuiio Sambra adiacentem, qui à riuulo in hunc ipsum fluuium decurrente, Laubacus vocatur, atque illic sibi & discipulis monastica domicilia construxit. Quod verò ille tunc, Deo auxiliante, feliciter orsus est, à successoribus eius, quos ille eo in loco congregauerat, præclare est consummatum. Aliud quoque monasterium adificauit in pago, quem Alnam dicunt, qui à Laubaco tribus abest milliaribus, quod monasterium principis Apostolorum sacra ornant pignora, & prælatæ eius virtutes communiunt. Tertium quoq; condidit monasterium in Templutensi pago, quem Guaslarim vocant, quiq; octo distat milliaribus à Laubaco primo suo monasterio, idque, sicut & superiora, in S. Petri celestis clauigeri honorem consecrandum curauit. Et hæc quidem duo postrema monaste-

Fit presbyter.

Construit
monasteria

Lobicafe
monasteriū

monasteria egregiè ditauit: Laubias verò regijs auxit muneribus, & villarum atq; ser-
uorum magna copia extulit. Quicquid enim superiorum regum liberalitate & mun-
ficientia passim per Francorum regna obtinuerat, Laubienſi canobio contulit, vt ve-
neranda fratrum illic Deo seruientium congregatio non egeret ijs rebus, quæ mona-
chis congruere feruntur. Constructum autem idem monasterium ab ipsis fundamen-
tis sub iuniore Clodoueo, tanto florebat augustius, quanto erat regijs opibus & mun-
ficientia copiosius locupleratum.

* Amblia-
gis

His ita gestis, locisq; supradictis honorificè extructis, fratribusq; illic Christo mi-
litantibus, rebus ad victum necessarijs affatim instructis, Dei omnipotentis, vt credi-
mus, instinctu & prouidentia ad alium commigravit locum, qui est iuxta Hon fluiū,
cui adiacet sylua, * Ambidgis dicta: ibiq; cum suprà memoratis duobus discipulis extir-
pare cœpit virgulta, & parare locum construendo monasterio. Cùm essent autem in
hoc opus intenti, posuissentq; cucullos suos ad truncum arboris, dominus illius lo-
ci superuenit. Qui vt vidit eos extirpare syluam suam, cucullos eorum tulit, & abscif-
sit. Sed inuocata à seruis Christi clementia præpotentis Dei, mox adfuit, hominemq;
illum in membris omnibus cruciauit, ita vt mortuo similis videretur, discederetq; ex
pœnis suis, non rectè se gessisse erga famulos Dei. Prouolutus ergo pedibus eorum, ro-
gat sibi veniam dari, cucullosq; suos vt recipiant, magnis vocibus postulat, simulq;e
mediam syluæ partem se per manus sancti viri Deo oblaturum pollicetur, si pius Do-
minus culpam temerè admiffam, ipsi condonaret. Orañte autem E. Landelino,
miro modo repente curatus est, & beati viri prædicatione institutus, cum pace ad sua
reuersus est. Vir autem Domini gratias agens, quòd vbique diuina ipsi adesset mise-
ricordia, oratorium illic construxit in honorem sacratissimæ Virginis Mariæ, vbi cū
duobus discipulis suis hymnis & orationibus vacans, diuinæ pietatis viscera quotidie
implorabat.

Sanat homi-
nē diuini-
tūs punitū.Fontem pre-
cibus impe-
trat.

Crispiniū.

Degit soli-
tarius.

Philip. 3.

Psal. 2.

In cinere &

Quodam autem die omnia circuncircà perlustrans, comperit ibi fontem non ha-
beri, vnde fratres suis vsibus aquam necessariam haurirent. Fufis igitur ad Deum præ-
cibus, scipione suo semel percussit terram, statimq;e fons mirè altus & dulcis erupit,
vndis crispantibus largiter manans. Quæ res nomē loco dedit, viro sancto illum Cri-
spinium appellare. Iam verò à beato Martino Romano Pontifice ordinatus, diuinæ
prædicationis vomere Crispinium excolebat. Itaque nonnulli, eius audita sanctitate,
è diuersis partibus ad eum confluxere, adunataq; est hominum non parua multitudo
in eodem loco. At vir Deo plenus multitudini admisceri nolens, solitudinemq; om-
nibus mundi rebus anteponebat, ne multorum ad ipsum accessus, mentis eius aciem he-
betaret, & à statu rectitudinis detorqueret, haud ita procū ab eo loco recedens, solita-
rium sibi delegit habitaculum. In illo itaque loco, vbi fons Crispini in flumen influit,
in honorem S. Petri Apostolorum principis condens ecclesiam, inter ipsos, vt ita di-
cam, supernos Angelorum choros, etsi necdum corpore, mentis tamen contempla-
tione versabatur, ita vt posset ipse quoque dicere cum Apostolo: Nostra autem con-
uerſatio in cælis est.

Visum autem est operæ precium beato viro, vt discipulos suos Adelinum & Domi-
tianum à se ad separata à se inuicem loca ablegaret, vt ipsi quoque ministerio verbū
Dei Domino animas lucrifacerent, & ad se inuiterent quotidie: porrò ipse diuinæ phi-
loſophiæ audissimus, caeleſtium contemplationi liberius vacaret. Itaque S. Adelinum
à suo monasterio ad vnum milliare prope fluium Hon, Domitianum verò ad duo
plūs minūs milliaria iuxta fluium Hagnatū manere voluit. His ita peractis, sancta
& immaculata Christo hostia, multiplici contusione & ignis examinatione inſtar ho-
locauſti præparatus, Deo dignus sacerdos Landelinus, ipsi iam caeleſti aræ propinqua-
bat. Cùm enim omnipotens Deus pro laboribus, quos pro nomine eius quotidie per-
ferebat, iam remunerari illum vellet, membra senilia, diuturno labore confecta, lenis
quædam febricula corripuit. Tum ille accersitis vndique fratribus, indicat se è corpo-
ris erga stulo abiturum. Mox fratres omnes lugubri voce dicunt: Quod domine pater
erit nobis deinceps auxilium, si tu pastor oues Christo acquisitas, lupi tartarei denti-
bus lacerandas relinquis? His auditis, vir Dei lachrymabundus dicit: Ne, quaeso vos
charissimi fratres, decessus meus mœrore afficiat. Planè non deerit vobis pastor ater-
nus, Dominus omnium Iesus Christus, si eius amori inhaerere studueritis. Seruite er-
go ei in timore, & exultate ei cum tremore. Nulla vobis nocere poterit aduersitas,
si nulla dominetur iniquitas. His atque eius generis alijs sermonibus adhortatus fra-
tres, in cinere & cilicio iacens, adstantibus, quos vndequaue ad Christum adduxerat,
charif.

charissimis filijs, animam bonorum operum floribus redimitam Christo reddidit, beatis angelorum spiritibus sociandam. Discipuli autem venerabile corpus eius honorifice in eodem monasterio condiderunt, ubi eius meritis & intercessione multa ac stupenda fiunt miracula: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & potestas in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI ABRAHAE ABBATIS, AVTHORIS
RE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, LIB.

Patrum, Cap. 3.

NUNTI catholicorum esse occultum reor, quod Dominus ait in Euangelio: Amen dico vobis, si habueritis fidem integram, & non hæsitaueritis, si dixeritis huic monti, Transfer te: transferet se: & omnia quaecunque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient à Domino, quod petierint: quia in eis fides, fundamine posito, nullis hæstrationum fluctibus vacillat. Pro qua fide non solum intra patriæ terminum propriæ, dum cælestem vitam agere cupiunt, exules facti sunt: sed etiam transmarina ac peregrina petierunt loca, ut ei, cui se deuouerant, plùs placerent: sicut nunc beatus Abraham Abbas, qui post multas tentationes seculi, fines est territorij ingressus Aruerni: qui non immerito Abraham illi comparatur seni pro magnitudine fidei, cui quondam dixerat Deus: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & vade in terram, quam monstrauero tibi: Reliquit autem hic non solum terram propriam, sed etiam illam veteris hominis actionem, & induit nouum hominem, qui secundum Deum formatus est in iustitia, sanctitate & veritate. Ideo que cum se perfectum in Dei opere cerneret, non fuit dubius in fide petere, quod per vitam sanctam confisus est obtinere. Per quem opifex celi, maris ac terræ, parua quidem numero, sed admiranda miracula operari dignatus est.

Igitur Abraham iste super Euphratis fluuij litus exortus est: ubi in Dei opere proficiens, ad visitandos eremitas adire Aegypti solitudines concupiuit. Eò autem dum tenderet, à paganis comprehensus, & multis pro Christi nomine affectus verberibus, in vincula conijcitur: in quibus per quinque annos exultans, tandem Angelo soluentem relaxatur. Occidentalem quoque plagam visitare cupiens, Aruernos aduenit, ibique ad basilicam sancti * Cirici monasterium collocauit. Erat autem miræ virtutis, fugator demonum, illuminatorque cæcorum, aliorum quoque morborum potentissimus curator. Igitur cum festiuitas supradictæ basilicæ aduenisset, Præpositum vocat, ut vasa vino plena ad reficiendum populum, qui solemnitati aderat, in atrio ex more componeret. Causatur monachus, dicens: Ecce Episcopum cum duce & ciuibus inuirtasti, & vix nobis supersunt quatuor vini amphoræ. Vnde omnia ista complebis? At ille: Aperite, inquit, mihi penum. Quo aperto, ingressus est, & fundens orationem, quasi nouus Elias, eleuatis ad cælum manibus, ac infusus steru luminibus, ait: Ne deficiat, quæso, Domine, de hoc vasculo vinum, donec cunctis ministretur in abundantia. Et irruente in se Spiritu sancto, ait: Hæc dicit Dominus: Non deficiet vinum de vase, sed omnibus petentibus affatim tribuetur, & abundabit. Quo dicto, vinum ad verbum & hilaritatem dispensationis illius cuncto populo in abundantia ministratum est, & superfuit. Sed quia strenuitas Præpositi prius mensurauerat vasculum quinquagenarium, & repererat quatuor palmorum mensuram, cernens quæ acta fuerat, in crastino iterum mensurans, tantum reperijt in vase, quantum in eo præcedente reliquerat die. Ex hoc sancti virtus in populis declarata est. In ipso verò monasterio plenus dierum obiit, ibique cum honore sepultus est. Erat autem eo tempore sanctus Sidonius Episcopus, & Victorius Dux, qui super septem ciuitates principatum, Eoricho Gotthorum Rege indulgente, susceperat. Huius verò sancti Epitaphium beatus Sidonius scripsit, in quo aliqua de his, quæ locutus sum, est præfatus. Ad huius

Iunij 19.
Matt. 17.

Gen. 12.

Ephes. 4.

Abraham patriæ.
Gentiles eum verberant.

* Cirici

3. Reg. 17.

Vini precibus obrinet

Decedit à vita.

autem beatæ Abrahamæ sepulcrum plerunque frigoritici decubantes, medicinæ celestis præsidio subleuantur.

MARTYRIVM SANCTORVM ET MAGNORVM MARTYRV M QUIRICI ET IVLITTAË, AVTHORE SIMEO.

*ne Metaphraſte: nec eſt quòd Lector ſuſpicetur hanc eam eſſe hitoriam, quam
Gelaſius Pontifex inter apocryphas numerat.*

Iunij 16.
Cap. 1.

Sanctitas
vnde nãſca-
tur & con-
firmetur.

Cap. 2.

Pal. 50.

Cap. 3.

Cap. 4.

Patria Qui-
rici & Iulit-
tæ, & genus

Cap. 5.

QVEM ADMODVM non eſt neceſſe Domino ſalutẽ dare Iudæo aut Græco, ſeruo aut libero. (In his enim omnibus fides & mores animæ, non autem genus proprietatem tribuit, vt ex ea re ſalutem quis vel interitum ferat) ſic neq; maſculo aut foemina, neque ei, qui corporis ſtatura eſt perfectus, aut imperfectus, qui vocatus ſit ad perfectionem ſanctificationis. Rectum autem eſt corde, & habere bonum animum, & ad imitationem Dei accommodatum, omninò neceſſe eſt eum, qui futurus eſt dignus vera ſalute. Non enim natura, aut generis, aut fortunæ conſequentia ſanctis acquiritur ſanctificatio, ſed conciliatur Dei ſpiritus operatione: neque virtute corporis confirmatur, ſed in Dei virtute perficitur & ſtabilitur: nò in quibuslibet, ſed in ijs, qui ſunt reſtis moribus, & quos conſtat eſſe bonos.

Dirigamus ergo cor noſtrum ad eum, qui eſt reſtus. Bonam reddamus mentem in eum, qui eſt bonus. Omnem obliquam & peruerſam cogitationem, omne vitium à noſtris animis auferamus & abijciamus: vt ſanctus Dei ſpiritus, qui eſt bonus, reſtus & principalis, in bono noſtro principali & reſto, tanq̃ ſimile ſimili collocatus, & renouatus, eũ ſua ſanctitate & diuinitate repleat. Et licet ſimus ſtatura corporis imbecilla, cor reſtum & bonum adepti, nihilominus operabitur in nobis virtus ſpiritus: vt nos quidem in ipſo beneficio afficiamur, dum perficimur & diuini reddimur: gloriſicetur autem & extollatur Chriſtus in nobis.

Sic multi corpore infantes & imperfecti, maxima virtute reſtiterunt impijs, & cum eos mentis reſtitudine euertiſſent per Chriſti potentiam, digni ſunt habiti, qui perfectiſſimo præconio renunciarentur victores. Sic etiam mulieres anima reſta & honeſta, cum manus conſeruiffent eũ ſauis Tyrannis, & quorum tolerari non poterat potentia, aduerſus eos præclariffimum in Chriſto crexere trophæum. Sic Quiricus ſcitus Deo, facerque & pulcherrimus puer: ſic Iulitta quoque, quæ ipſum pulchrè concepit & peperit, & ablaſtauit, cum ſtatim donum quam pulcherrimum & gratiffimũ Deo dedicãſſet, ille quidem in admodũ humili & infantili corpore, hæc autem in foemina & imbecilla natura, cum principe tenebrarũ huius ſeculi, & cum eius validis congreſſi defenſoribus, per mentis reſtitudinem & fidei ſuperãrunt, & tandem euerterunt, & proſtrauerunt ſuum aduerſarium.

Sed quoniam Quirici & Iulittæ meminimus, pulchrum fuerit ab initio eorum reſpetita hiſtoria, diuinum amorem, & pro Chriſto martyrium & perfectionem illorum laudare pro viribus: & per ea gloriam, honorem & laudem ei ſacrificare, qui in horum vicit imbecillitate: & eorum, qui ſunt martyrum amatores, animos paſcere, & ad Chriſtum ædificare. Hi orti quidem eſſe dicuntur ex Lycaonia, ciuitate autem Iconio, genere verò non obſcuri, nec plebei, nec ignobiles: ſed nobiles & magni nominis: ſi quis velit vocare nobilitatem, ortum eſſe ex ſanguine regio, aut genus referat ad Reges: quæ quidem qui parua intuentur, iudicant tanquam maxima: ſicut etiam terrenas facultates, felicitatem nominauerunt & diuitias: veriffimam, quæ eſt ex virtute, nobilitatem, & veras diuitias, eas, quæ ſunt ex donis ſpiritus, fortasſe ignorantes, & rebus fluentibus tanquam ſtabilibus adherentes.

Sed hi in terra quidẽ clari, vt dictum eſt, apud ſuperos autem longè clariores, vt qui vitæ ſuum inſtitutum in cælis reponerẽt, vbi etiam eorum nomina per magnam Dei præſcientiam omnia comprehendentem, & iuſtiſſimam dignorum prædeſtinationem, verè digito Dei priùs ſcripta ſunt. Conſequenter autem terrenis facultatibus, atque